

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 14.07.2020 № 17-4

ЗВІТ

про результати аналізу ефективності виконання державними органами повноважень у частині контролю за обґрунтованістю застосування податкових пільг з податку на додану вартість та податку на прибуток підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю

Київ 2020

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	3
ПРЕАМБУЛА.....	7
ВСТУП	8
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	10
2. АНАЛІЗ ТА СТАН ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ПОВНОВАЖЕНЬ У ЧАСТИНІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ ПІДПРИЄМСТВАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ У ВИГЛЯДІ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ, ЗАКОННІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ.....	18
3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ПОВНОВАЖЕНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	27
3.1. <i>Аналіз стану обліку підприємств та організацій, які користувалися податковими пільгами, і сум отриманих ними податкових пільг .....</i>	27
3.2. <i>Стан і дієвість контролю за правомірністю застосування податкових пільг підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю .....</i>	32
4. ОЦІНКА СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ ЗАСНОВАНІ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	35
5. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	37
ВИСНОВКИ	43
ПРОПОЗИЦІЇ	49
Додаток	53

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Бюджетний кодекс ВГО УСІ	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456 Всеукраїнська громадська організація „Українська спілка інвалідів – УСІ”
VOI COIY	Всеукраїнська організація інвалідів „Союз організацій інвалідів України”
ГУ	головне управління
ДПС	Державна податкова служба України
ДФС	Державна фіскальна служба України
Закон № 344	Закон України від 05.12.2019 № 344 „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності підприємств та організацій, заснованих громадськими об’єднаннями осіб з інвалідністю”
Закон № 875	Закон України від 21.03.1991 № 875 „Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”
Закон № 1797	Закон України від 21.12.2016 № 1797 „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні”
Закон № 2249	Закон України від 19.12.2017 № 2249 „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України”
звіт про пільги	форма звіту про суми податкових пільг, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1233 „Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб’єктом господарювання до бюджету у зв’язку з отриманням податкових пільг” у редакції до 01.01.2020
Інструкція № 270	Інструкція з надання фінансової допомоги на поворотній і безповоротній основі та цільової позики за рахунок сум адміністративно-господарських санкцій та пені, що надходять до державного бюджету за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 06.09.2010 № 270, зареєстрованим у Мін’юсті 20.10.2010 за № 954/18249
КМДА наказ № 545	Київська міська державна адміністрація наказ Мінсоцполітики від 05.09.2013 № 545 „Деякі питання надання державної допомоги підприємствам та організаціям, які засновані громадськими організаціями інвалідів”, зареєстрований у Мін’юсті 19.09.2013 за № 1620/24152
МЗП	розмір мінімальної заробітної плати, встановлений

Мінфін
Мінсоцполітики
ОДА
підприємства та
організації
пільга з податку на
прибуток
кодом 11020306,
пільга 11020306

відповідно до законодавства станом на 1 січня поточного року

Міністерство фінансів України
Міністерство соціальної політики України
обласна державна адміністрація
підприємства та організації, засновані громадянськими об'єднаннями (організаціями) осіб з інвалідністю

звільнення від оподаткування прибутку підприємств та організацій, які засновані громадянськими організаціями осіб з інвалідністю і є їх повною власністю, отриманого від продажу (постачання) товарів, виконання робіт і надання послуг, крім підакцизних товарів, послуг із поставки підакцизних товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, де протягом попереднього звітнього (податкового) періоду кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відс. середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітнього періоду не менш як 25 відс. суми загальних витрат на оплату праці.

У разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання з цього податку за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до Податкового кодексу України.

Зазначені підприємства та організації громадських організацій осіб з інвалідністю мають право застосовувати цю пільгу за наявності дозволу на право користування такою пільгою, який видається уповноваженим органом відповідно до Закону № 875.

Підприємства та організації, на які поширюється дія цього пункту, реєструються у відповідному контролюючому органі в порядку, передбаченому для

- пільга з ПДВ за звільнення від оподаткування операцій з постачання товарів (крім підакцизних товарів) та послуг (крім послуг, що надаються під час проведення лотерей і розважальних ігор, та послуг з постачання товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари), що безпосередньо виготовляються підприємствами та організаціями, які засновані громадськими організаціями осіб з інвалідністю, де кількість осіб з інвалідністю, які мають у таких організаціях основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менш як 50 відс. середньооблікової кількості штатних працівників, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відс. суми загальних витрат з оплати праці, що належать до складу витрат згідно з правилами оподаткування податком на прибуток підприємств
- пільга з ПДВ за оподаткування на період до 1 січня 2025 року за нульовою ставкою податком на додану вартість постачання товарів (крім підакцизних товарів) та послуг (крім послуг, що надаються під час проведення лотерей і розважальних ігор та послуг з постачання товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передання права власності на такі товари), що безпосередньо виготовляються підприємствами та організаціями громадських організацій осіб з інвалідністю, які засновані громадськими організаціями осіб з інвалідністю і є їх власністю, де кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менше 50 відс. середньооблікової кількості штатних працівників, і за умови, що фонд

	оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менше 25 відс. суми загальних витрат на оплату праці, що відносяться до складу витрат виробництва
пільга зі сплати земельного податку за кодом 18010585	звільнення від сплати податку громадських організацій осіб з інвалідністю України, підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями осіб з інвалідністю та спілками громадських організацій осіб з інвалідністю і є їх повною власністю, де протягом попереднього календарного місяця кількість осіб з інвалідністю, які мають там основне місце роботи, становить не менш як 50 відс. середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу, за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відс. суми загальних витрат на оплату праці
Податковий кодекс ППР Положення № 423	Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 податкове повідомлення-рішення Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423
ПДВ постанова № 891	податок на додану вартість постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 891 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. № 1233”
постанова № 1010, Порядок № 1010	постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 № 1010 „Про затвердження Порядку надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування для підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю”
постанова № 1233, Порядок № 1233	постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2010 № 1233 „Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг”
УТОГ	Українське товариство глухих
УТОС	Українське товариство сліпих
ЦОВВ	центральний орган виконавчої влади
ФСЗІ	Фонд соціального захисту інвалідів

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): стаття 98 Конституції України, статті 26 та 110 Бюджетного кодексу, статті 4, 7 та 10 Закону України від 02.07.2015 № 576 „Про Рахункову палату”, План роботи Рахункової палати на 2020 рік, доручення члена Рахункової палати для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 19.12.2019 № 16-70.

Мета заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): встановлення фактичного стану та оцінка ефективності виконання державними органами повноважень у частині контролю за забезпеченням обґрунтованості застосування підприємствами та організаціями податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ, а також впливу податкових пільг на поліпшення життєдіяльності осіб з інвалідністю, забезпечення їх робочими місцями.

Предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту):

нормативно-правові акти, організаційно-розпорядчі документи та управлінські рішення державних органів, які забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної політики в частині державної допомоги підприємствам та організаціям, реалізують державну податкову політику і державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства в частині користування підприємствами та організаціями податковими пільгами з податку на прибуток і ПДВ за кодами пільг (відповідно до довідників податкових пільг, що є втратами доходів бюджету, затверджених ДФС (ДПС)), зокрема 11020306, 14060442, 14060462;

дані податкової звітності, матеріали перевірок та інші документи контролюючих органів щодо адміністрування податку на прибуток, ПДВ і контролю за обґрунтованістю та законністю застосування підприємствами та організаціями податкових пільг з податку на прибуток і ПДВ;

інформація та матеріали Мінсоцполітики, місцевих державних адміністрацій про виконання повноважень із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері соціальної політики щодо державної допомоги підприємствам та організаціям у частині застосування податкових пільг, надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування, забезпечення контролю за відповідністю наданої державної допомоги вимогам законодавства;

інша інформація, що характеризує предмет заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).

Об'єкти заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): Мінсоцполітики, ДПС (до її утворення – ДФС), Департамент соціального захисту населення Львівської ОДА, Департамент соціального

захисту населення Дніпропетровської ОДА, Департамент соціального захисту населення Харківської ОДА, ГУ ДПС (ДФС) у Львівській, Дніпропетровській, Одеській, Харківській областях та м. Києві.

Надсилання запитів з питань заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) до Мінфіну, департаментам соціального захисту населення Закарпатської та Черкаської ОДА.

Критерії оцінки:

законність – відповідність управлінських рішень і розпорядчих документів, прийнятих державними органами, вимогам чинного законодавства з питань застосування підприємствами та організаціями податкових пільг;

обґрунтованість – правомірність прийняття відповідних рішень ДФС (ДПС) та її територіальними органами щодо отримання та законності застосування підприємствами та організаціями податкових пільг;

ефективність – оцінка результативності та продуктивності діяльності державних органів щодо забезпечення обґрунтованості застосування підприємствами та організаціями податкових пільг та здійснення дієвого контролю у цій сфері;

соціально-економічні наслідки застосування підприємствами та організаціями податкових пільг – оцінка впливу податкових пільг на поліпшення життєдіяльності осіб з інвалідністю, а також забезпечення їх робочими місцями.

Початкові обмеження щодо проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту): 2017–2019 роки (для аналізу динаміки окремих показників досліджувалось їх значення за 2016 рік).

Методи збирання даних: моніторинг нормативно-правових актів, аналіз документів щодо організації роботи і виконання покладених на об'єкти контролю повноважень і завдань з питань застосування підприємствами та організаціями податкових пільг; дані інформаційних систем державних органів; аналіз інформації, отриманої на запити Рахункової палати; вивчення та аналіз податкової та статистичної звітності, аналітичної інформації; ознайомлення, опитування, обстеження, аналіз світового досвіду.

Зазначений аналіз Рахунковою палатою проводиться вперше.

ВСТУП

Інвалідність – соціальне явище, притаманне кожній державі. Через наявність проблем зі здоров'ям особи з інвалідністю потребують вжиття державними та громадськими інституціями спеціальних заходів, спрямованих на забезпечення їх повноцінної участі в житті соціуму.

Сьогодні інвалідність має кожен 16 українець, загальна чисельність людей з особливими потребами сягає 2,7 млн¹ (6,3 відс. усього населення

---

¹ Державна служба статистики України. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. 2019 рік.

країни), з них близько 57 відс. працездатного віку. Для здійснення заходів соціального захисту, реабілітації, залучення осіб з інвалідністю до суспільно корисної діяльності, занять фізичною культурою і спортом створюються громадські об'єднання осіб з інвалідністю.

Для виконання статутних завдань і цілей зареєстровані громадські організації осіб з інвалідністю, їх спілки мають право провадити необхідну господарську діяльність без мети отримання прибутку, а також господарську та підприємницьку діяльність шляхом створення госпрозрахункових установ і організацій зі статусом юридичної особи, а також підприємств, заснованих на колективній власності громадських організацій (стаття 14 Закону № 875).

Підтримка прав осіб з інвалідністю та забезпечення їх соціальної захищеності закріплені в Конституції України, Конвенції про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006², Законі № 875 та реалізуються державою, зокрема, шляхом встановлення пільг зі сплати податків.

Так, статтею 14¹ Закону № 875 передбачено, що підприємства та організації громадських організацій осіб з інвалідністю мають право на пільги зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до законів України з питань оподаткування.

Кількість підприємств та організацій, які отримали дозволи на право користування пільгами з оподаткування, протягом 2015–2019 років зменшилася на 13,9 відс. (з 317 до 273), кількість працюючих на таких підприємствах та в організаціях осіб – на 19,4 відс. (з 11 743 до 9 467), у тому числі осіб з інвалідністю – на 17,6 відс. (з 7 343 до 6 048 осіб). Сума отриманих податкових пільг³ у 2019 році порівняно з 2015 роком збільшилася у 4,9 раза (з 148,3 до 729,4 млн гривень).

Незважаючи на підтримку держави, кількість працюючих осіб з інвалідністю на цих підприємствах та організаціях щорічно зменшується, зайнятість є неповною, заробітна плата – низькою. Зокрема, у 2019 році розмір фактичної середньомісячної заробітної плати працівників⁴ становив 6 336,7 грн, працівників з інвалідністю – 3 893,2 грн, при цьому розмір мінімальної заробітної плати відповідно до Закону України від 23.11.2018 № 2629 „Про Державний бюджет України на 2019 рік” – 4 173 гривні.

Питання створення умов, які сприяють веденню особами з інвалідністю повноцінного способу життя згідно з індивідуальними можливостями, здібностями та інтересами, неодноразово вивчалось під час аудитів Рахункової палати. Зокрема, у 2017 році досліджувалась ефективність реалізації державних програм і заходів у сфері професійної реабілітації та

---

² Ратифіковано Законом України від 16.12.2009 № 1767 „Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї” (у редакції Закону України від 07.09.2016 № 1490), набрала чинності з 06.03.2010.

³ Сума податкових пільг з податку на прибуток, ПДВ та сплати земельного податку за даними Мінсоцполітики.

⁴ Без урахування працівників – осіб з інвалідністю.

зайнятості осіб з інвалідністю⁵, у 2019 році – використання коштів Державного бюджету України, виділених Міністерству молоді та спорту України на розвиток спорту серед осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивну реабілітацію⁶.

Актуальність проведення цього аналізу обумовлена необхідністю покращення державної підтримки підприємств та організацій за рахунок користування пільгами зі сплати податків, а також встановлення впливу податкових пільг на поліпшення життєдіяльності осіб з інвалідністю, забезпечення їх права на працю відповідно до міжнародних норм та стандартів.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні та гарантування їм рівних з усіма іншими громадянами можливостей для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов, які дають можливість особам з інвалідністю ефективно реалізовувати права та свободи людини і громадянина та вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями, здібностями і інтересами, визначено Законом № 875.

Довідково. Відповідно до статті 2 Закону № 875 особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав на рівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист. Дискримінація за ознакою інвалідності забороняється.

Статтею 12 Закону № 875 визначено, що громадські організації осіб з інвалідністю, їх спілки створюються з метою забезпечення рівних прав і можливостей осіб з інвалідністю та їх соціального захисту, виявлення, усунення перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб таких осіб, у тому числі щодо доступу їх нарівні з іншими громадянами до об'єктів фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів – до освіти, праці, культури, фізичної культури і спорту, надання соціальних послуг, залучення осіб з інвалідністю до суспільної діяльності, здійснення громадського контролю за дотриманням прав осіб з інвалідністю, представництва їхніх інтересів та усунення будь-яких проявів дискримінації стосовно осіб з інвалідністю та мають право користуватися пільгами і преференціями, передбаченими законодавством.

Підприємства та організації громадських організацій осіб з інвалідністю мають право на пільги зі сплати податків (обов'язкових

---

⁵ Рішення Рахункової палати від 08.08.2017 № 16-5.

⁶ Рішення Рахункової палати від 29.01.2019 № 3-1.

платежів) відповідно до законів України з питань оподаткування. Застосовувати зазначені пільги такі підприємства та організації мають право **за наявності дозволу на право користування пільгами з оподаткування, який надається на квартал, півріччя, три квартали, рік ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни** (стаття 14¹ Закону № 875).

Слід зазначити, що згідно із Законом України від 04.07.2013 № 404 „Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи”, набрав чинності з 11.08.2013, у тексті Податкового кодексу слова „податки, збори (обов'язкові платежі)” в усіх відмінках і числах замінено словами „податки, збори, платежі” у відповідному відмінку і числі.

Згідно з пунктом 3 Положення № 423 одним з основних завдань **Мінсоцполітики є забезпечення формування та реалізація державної політики щодо соціального захисту, зокрема, осіб з інвалідністю, ветеранів праці, ветеранів військової служби, жертв нацистських переслідувань, дітей війни та жертв політичних репресій.**

До 29.10.2019 відповідно до пункту 1 Положення про **Міністерство у справах ветеранів України**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1175⁷, це міністерство було **головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечував формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни**, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей ветеранів та осіб, на яких поширюється чинність Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”.

Довідково. З 29.10.2019 у зв'язку із набранням чинності постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2019 № 887 „Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України” назву постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1175 викладено в такій редакції: „Деякі питання Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб”; у пункті 1 слова „Міністерство у справах ветеранів України” замінено словами „Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України”; Положення про Міністерство у справах ветеранів України, затверджене зазначеною постановою, викладено в новій редакції.

Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2020 № 276 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 № 1175”⁸, зокрема, слова „Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України” замінено словами „Міністерство у справах ветеранів України”, Положення про Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України затверджено у новій редакції.

При цьому статтею 14¹ Закону № 875 передбачено повноваження не лише ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, а й ЦОВВ, що забезпечує

---

⁷ Набрала чинності з 30.12.2018.

⁸ Набрала чинності з 16.04.2020.

формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни.

Отже, стаття 14¹ Закону № 875 в частині посилання на слова „обов’язкові платежі” та „центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни” потребує відповідного правового врегулювання.

Згідно із частиною першою статті 14² Закону № 875 рішення про надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій осіб з інвалідністю на право користування пільгами з оподаткування приймаються ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики з урахуванням техніко-економічного та соціального обґрунтування заходів, для здійснення яких використовуватимуться ці кошти.

ЦОВВ, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни, приймає рішення, зокрема, щодо надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій осіб з інвалідністю на право користування пільгами з оподаткування (частина третя статті 14² Закону № 875).

Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики приймають рішення про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування щодо підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю, що отримали за попередній податковий рік валовий дохід в обсязі, меншому за 8 400 МЗП (частина четверта статті 14² Закону № 875).

Довідково. Згідно з підпунктом 8 пункту 1 статті 40 Бюджетного кодексу розмір МЗП визначається в законі про державний бюджет на відповідний рік. Так, розмір МЗП на 01.01.2017 становив 3 200 грн, 01.01.2018 – 3 723 грн та 01.01.2019 – 4 173 грн, відповідно обсяг валового доходу – 26 880, 31 273,2 та 35 053,2 тис. гривень.

Механізм надання підприємствам та організаціям дозволу на право користування пільгами з оподаткування, відмови у його наданні чи скасування дозволу визначено Порядком № 1010.

Водночас **Кабінетом Міністрів України не забезпечено своєчасного узгодження Порядку № 1010 з нормами Закону № 875 (зі змінами, внесеними Законом № 2249⁹).**

Відповідно до пункту 3 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 2249 Кабінет Міністрів України зобов’язано у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої нормативно-правові акти

---

⁹ Набрал чинності з 20.01.2018.

у відповідність із цим Законом; забезпечити прийняття та приведення міністерствами та іншими ЦОВВ їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Так, Кабінетом Міністрів України зміни до Порядку № 1010 внесено постановою від 19.02.2020 № 132¹⁰ „Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545”, тобто **через 25 місяців з дня набрання чинності Законом.**

Згідно з пунктом 2 Порядку № 1010 **дозвіл підприємствам з філіями, відокремленими підрозділами (у разі наявності) та організаціям надається за умови їх відповідності таким критеріям:**

- кількість осіб з інвалідністю, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного (податкового) періоду не менш як 50 відс. середньооблікової кількості штатних працівників облікового складу;

- фонд оплати праці осіб з інвалідністю, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, становить протягом звітного періоду не менш як 25 відс. суми загальних витрат на оплату праці, що належать до складу витрат згідно з правилами оподаткування податком на прибуток підприємств;

- сума витрат підприємства, організації з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами, організаціями, становить не менш як 8 відс. ціни постачання таких виготовлених товарів (надання послуг).

Зазначений критерій застосовується для надання дозволу згідно з пунктом 197.6 статті 197 та абзацом першим пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу;

- розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості осіб з інвалідністю, які мають на підприємствах, в організаціях основне місце роботи, повинен бути не менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;

- виконання підприємствами, організаціями рішень Мінсоцполітики та обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, органу

---

¹⁰ Набрала чинності з 04.03.2020, у назві Порядку № 1010 слова „громадських організацій інвалідів” замінено словами „громадських організацій осіб з інвалідністю”, а в тексті цього Порядку слово „інваліди” (крім офіційного найменування „Фонд соціального захисту інвалідів”) замінено словами „особи з інвалідністю”; слова „громадська організація інвалідів” в усіх відмінках і числах замінені словами „громадська організація осіб з інвалідністю” у відповідному відмінку і числі; слова „Міністерство соціальної політики Автономної Республіки Крим” в усіх відмінках замінено словами „орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціального захисту населення” у відповідному відмінку.

виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціального захисту населення (крім підприємств, організацій, які звернулися вперше).

Вичерпний перелік документів для отримання підприємством, організацією дозволу на право користування пільгами з оподаткування визначено пунктом 3 Порядку № 1010. Одним з таких документів є **заява громадської організації осіб з інвалідністю** про надання підприємству, організації дозволу за формою, затвердженою Мінсоцполітики **наказом № 545, який на час проведення аналізу залишається неузгодженим із Законом № 875** (зі змінами, внесеними Законом № 2249).

Крім того, пунктом 2 наказу № 545 встановлено, що **під час розгляду питань щодо прийняття рішень про доцільність надання підприємствам, організаціям дозволу на право користування пільгами з оподаткування, відмови у його наданні чи скасування дозволу здійснюється аналіз соціальної значимості підприємств відповідно до показників, зазначених в абзаці другому пункту 2.17 розділу II Інструкції № 270, яка також не є узгодженою із Законом № 875** (зі змінами, внесеними Законом № 2249).

Згідно з пунктом 9 Порядку № 1010 **строк дії дозволу може становити квартал, півріччя, три квартали, рік.**

Відповідно до пункту 14 Порядку № 1010 Мінсоцполітики, ОДА, КМДА аналізують діяльність підприємств, організацій, яким надано дозвіл, забезпечують здійснення контролю відповідно до повноважень, визначених законодавством.

Отже, Мінсоцполітики не забезпечено своєчасного внесення змін до власних нормативно-правових актів – наказу № 545 та Інструкції № 270 – в частині використання терміна „інвалід”.

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначення переліку податків та зборів, що справляються в Україні, платників податків та зборів, звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, регулює Податковий кодекс.

Пунктами 7.2–7.4 статті 7 Податкового кодексу, зокрема, визначено, що під час встановлення податку можуть передбачатися податкові пільги та порядок їх застосування. Підстави для надання податкових пільг та порядок їх застосування визначаються виключно Податковим кодексом.

У переліку прав та обов'язків платника податків, визначених статтями 16 і 17 Податкового кодексу, передбачено, що платник податків має право користуватися податковими пільгами за наявності підстав у порядку, встановленому Податковим кодексом, та зобов'язаний подавати контролюючим органам інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету в зв'язку з отриманням податкових пільг (суми отриманих пільг), та напрями їх використання (щодо умовних податкових пільг – пільг, що надаються за умови використання коштів, вивільнених у суб'єкта господарювання внаслідок надання пільги, у визначеному державою порядку).

Пунктом 30.1 статті 30 Податкового кодексу визначено, що податкова пільга – це передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 цієї статті: підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Довідково. Згідно з пунктом 30.3 статті 30 Податкового кодексу платник податків вправі використовувати податкову пільгу з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування і протягом усього строку її дії.

Платник податків вправі відмовитися від використання податкової пільги (крім податкових пільг з ПДВ) чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів, якщо інше не передбачено Податковим кодексом. Податкові пільги, не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету (пункт 30.4 статті 30 Податкового кодексу).

Суми податку та збору, не сплачені суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, обліковуються таким суб'єктом – платником податків. Облік зазначених коштів ведеться в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (пункт 30.6 статті 30 Податкового кодексу).

До 01.01.2020 облік сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, здійснювався відповідно до Порядку № 1233.

Пунктом 2 Порядку № 1233 передбачалося, що суб'єкт господарювання, що не сплачує податки та збори у зв'язку з отриманням податкових пільг, веде облік сум таких пільг та складає звіт про суми податкових пільг.

Звіт подавався суб'єктом господарювання за три, шість, дев'ять і дванадцять календарних місяців за місцем його реєстрації протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового періоду. У разі коли суб'єкт господарювання пільгами не користувався, звіт не подавався (пункт 3 Порядку № 1233).

З 01.01.2020 згідно з пунктом 2 Порядку № 1233 (у редакції постанови № 891) суб'єкт господарювання, що не сплачує податки та збори у зв'язку з отриманням податкових пільг, веде облік сум таких пільг та **відображає інформацію про суми податкових пільг у податковій звітності**, яка подається контролюючому органу у строки, встановлені Податковим кодексом.

До 01.01.2020 інформація, що надавалася у звіті, визначалася пунктом 4 Порядку № 1233, з 01.01.2020 пункт 4 Порядку № 1233 згідно з постановою № 891 виключено.

Отже, у періоді, що підлягав аналізу, чинними були норми законодавства щодо ведення обліку податкових пільг та подання суб'єктами

господарювання, що не сплачували податки та збори у зв'язку з отриманням податкових пільг, звіту про пільги відповідно до Порядку № 1233. **Водночас норми Порядку № 1233 (у редакції постанови № 891) містять посилання на ДФС, що припинила свою діяльність¹¹, і, відповідно, потребують правового врегулювання.**

З 01.01.2017 згідно зі змінами, внесеними Законом № 1797 до Податкового кодексу, звіт про пільги віднесено до податкової звітності (податкової декларації), що має подаватися платником податків контролюючому органу у строки, визначені законом; за неподання або несвоєчасне подання звіту про пільги було передбачено відповідальність.

Довідково. Відповідно до пункту 120.1 статті 120 Податкового кодексу неподання (крім випадків, якщо податкова декларація не подається відповідно до пункту 49.2 статті 49 Податкового кодексу) або несвоєчасне подання платником податків або іншими особами, зобов'язаними нараховувати і сплачувати податки та збори, податкових декларацій (розрахунків), а також іншої звітності, обов'язок подання якої до контролюючих органів передбачено Податковим кодексом, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 170 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 грн за кожне таке неподання або несвоєчасне подання.

Протягом періоду, що підлягав аналізу, суми податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг за операціями, визначалися відповідно до порядку, затвердженого наказом Державної податкової адміністрації України від 29.03.2011 № 167¹².

Пунктом 30.7 статті 30 Податкового кодексу визначено, що контролюючі органи складають зведену інформацію про суми податкових пільг юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та визначають втрати доходів бюджету внаслідок надання податкових пільг.

Контролюючі органи здійснюють контроль за правильністю надання та обліку податкових пільг, а також їх цільовим використанням за наявності законодавчого визначення напрямів використання (щодо умовних

---

¹¹ Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 682-р „Питання Державної податкової служби”, що набрало чинності з 21.08.2019, погоджено пропозицію Мінфіну щодо можливості забезпечення здійснення ДПС покладених на неї постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227 „Про затвердження Положення про Державну податкову службу України” функцій і повноважень ДФС, що припиняється, з реалізації, зокрема, державної податкової політики.

¹² „Про затвердження Порядку визначення сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг за операціями, які здійснюються на митній території України”, зареєстрований у Мін'юсті 18.04.2011 за № 483/19221; втратив чинність з 01.01.2020 відповідно до наказу Мінфіну від 20.11.2019 № 488 „Про внесення змін до форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість та визнання таким, що втратив чинність, наказу Державної податкової адміністрації України від 29 березня 2011 року № 167”, зареєстрованого у Мін'юсті 24.12.2019 за № 1285/34256.

податкових пільг) та своєчасним поверненням коштів, не сплачених до бюджету внаслідок надання пільги, у разі її надання на поворотній основі. Податкові пільги, використані не за призначенням чи несвоєчасно повернуті, повертаються до відповідного бюджету з нарахуванням пені в розмірі 120 відс. річних облікової ставки Національного банку України (пункт 30.8 статті 30 Податкового кодексу).

За наявності дозволу на право користування пільгами з оподаткування відповідно до довідників податкових пільг, що є втратами доходів бюджету, в періоді¹³, що аналізувався, підприємства та організації мали право скористатися такими податковими пільгами:

- пільгою з податку на прибуток за кодом 11020306 відповідно до пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу;

- пільгою з ПДВ за кодом 14060442 відповідно до пункту 197.6 статті 197 Податкового кодексу;

- пільгою з ПДВ за кодом 14060462 відповідно до пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу.

Довідково. Згідно з підпунктом 282.1.2 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу підприємства та організації мають також право скористатися пільгою зі сплати земельного податку за кодом 18010585.

Слід зазначити, що з 25.12.2019 у зв'язку із набранням чинності змінами, внесеними до Податкового кодексу Законом № 344, в абзаці другому пункту 142.1 статті 142, абзаці третьому пункту 197.6 статті 197 та абзаці третьому пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу слова „Закон України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” замінено словами „Закон України „Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні”; у тексті Податкового кодексу слова „інвалід”, „громадські організації інвалідів” в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами „особа з інвалідністю”, „громадські об'єднання осіб з інвалідністю” у відповідному відмінку і числі.

Крім того, у пункті 142.1 статті 142, пункті 197.6 статті 197 та пункті 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу міститься посилання на уповноважені органи відповідно до Закону № 875. Водночас Мінсоцполітики, ОДА та КМДА, що приймають рішення про надання дозволу підприємствам та організаціям на право користування пільгами з оподаткування, **Закон № 875 не відносить до уповноважених органів.**

Отже, незгодженість між нормами пункту 142.1 статті 142, пункту 197.6 статті 197 і пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу та Закону № 875 потребує відповідного правового врегулювання.

Абзацом третім пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу

---

¹³ Станом на 01.01.2018 – Довідник № 86/1, 01.01.2019 – Довідник № 91/1, 01.01.2020 – Довідник № 96/1.

визначено, що у разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів, платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання з цього податку за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до Податкового кодексу.

Водночас аналізом встановлено, що нормативно-правові акти щодо визначення **цільових напрямів використання коштів, вивільнених внаслідок отриманої податкової пільги з податку на прибуток підприємствами та організаціями, не розроблені та не затверджені.**

Контроль за цільовим використанням вивільнених при застосуванні пільг коштів можливо здійснити лише шляхом проведення документальних перевірок платників податків.

Отже, **незвітування про напрями використання вивільнених від оподаткування коштів призводить до втрати контролю ДФС (ДПС) за дотриманням порядку застосування податкових пільг та використанням вивільнених коштів.**

Довідково. З 01.01.2020 відповідно до наказу Мінфіну від 14.11.2019 № 481 „Про затвердження Змін до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств”, зареєстрованого в Мін'юсті 06.12.2019 за № 1217/34188, податкову декларацію з податку на прибуток підприємств доповнено додатком ПП „Інформація про суми податкових пільг”, у графі 6 якого зазначається сума податкової пільги, що використана за цільовим призначенням.

Згідно з абзацом третім пункту 197.6 статті 197 Податкового кодексу підприємства та організації **мають право застосовувати пільгу за наявності реєстрації у відповідному контролюючому органі, яка здійснюється на підставі заяви платника податку про бажання отримати таку пільгу і рішення уповноваженого органу відповідно до Закону № 875.**

Водночас жодним нормативно-правовим актом **не визначено форми такої заяви та порядку обліку вказаної категорії пільговиків.**

Таким чином, у періоді, що досліджувався, законодавство, яке регулює питання застосування податкових пільг підприємствами та організаціями, було неузгодженим та недосконалим, що ускладнювало контроль за обґрунтованістю та законністю застосування таких пільг, цільовим використанням вивільнених коштів.

2. АНАЛІЗ ТА СТАН ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ПОВНОВАЖЕНЬ У ЧАСТИНІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ ПІДПРИЄМСТВАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ У ВИГЛЯДІ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ, ЗАКОННІСТЬ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Мінсоцполітики відповідно до покладених на нього завдань, зокрема, приймає (скасовує) рішення про надання державної допомоги підприємствам та організаціям громадських організацій осіб з інвалідністю у вигляді пільг з оподаткування, а також веде облік і здійснює контроль за використанням такої допомоги (підпункт 109 пункту 4 Положення № 423).

Для отримання дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємство, організація подають перелік документів, визначений пунктом 3 Порядку № 1010.

Механізм надання підприємствам та організаціям дозволів на право користування пільгами з оподаткування наведено у додатку.

Згідно з пунктом 7 Порядку № 1010 ОДА та КМДА приймають:

- розпорядження про доцільність надання або відмови в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об'єкта оподаткування, в обсязі більш як 8 400 МЗП, та надсилають Мінсоцполітики відповідне розпорядження, висновок-пропозицію та документи;

- розпорядження про надання або відмову в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об'єкта оподаткування, в обсязі менш як 8 400 МЗП.

Встановлено, що з метою реалізації підприємствами та організаціями права на користування пільгами з оподаткування в ОДА, КМДА відповідними розпорядженнями голів (заступників голів) ОДА, КМДА утворено робочі групи (комісії) з питань надання державної допомоги підприємствам та організаціям, а також затверджено персональний склад та положення про робочу групу (комісію). Водночас у Дніпропетровській ОДА утворено і затверджено склад робочої групи та відповідне положення наказом директора департаменту соціального захисту населення, а не розпорядженням голови ОДА.

Довідково. Відповідно до положення про робочу групу (комісію) робоча група (комісія) є постійно діючим дорадчим органом, утвореним головою ОДА з метою сприяння виконанню законодавства у сфері соціального захисту інвалідів в Україні (об'єктивного та повного розгляду документів, поданих для отримання дозволу на право користування пільгами з оподаткування). Робоча група (комісія) за результатами розгляду документів, поданих підприємствами та організаціями, надає пропозиції до ОДА та Мінсоцполітики щодо надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування, відмови у його наданні чи скасуванні раніше виданого дозволу. Рішення робочої групи (комісії) оформлюються протоколом, який підписується головою та секретарем робочої групи (комісії).

Робочою групою Мінсоцполітики приймаються рішення про надання або відмову в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об'єкта оподаткування, в обсязі більш як 8 400 МЗП, вирішуються спірні питання.

Довідково. Робочу групу з питань надання державної допомоги організаціям та підприємствам громадських організацій осіб з інвалідністю утворено наказом Мінсоцполітики від 16.12.2014 № 1048.

За даними Мінсоцполітики правом на користування пільгами з оподаткування скористались **316** підприємств та організацій у 2017 році,

292 – у 2018 році та **278** – у 2019 році (табл. 1), що на **12 відс.** менше порівняно з 2017 роком.

Таблиця 1

Дані щодо кількості підприємств та організацій, які скористалися правом на отримання податкових пільг у 2017 – 2019 роках*

Показники	2017	2018	2019
Подано заяв	316	292	278
Отримано дозволів, з них підприємствами та організаціями, засновниками яких є:	296	275	273
УТОС, УТОГ, ВОІ СОІУ, ВГО УСІ	175	162	153
інші громадські організації	121	113	120
питома вага інших громадських організацій у загальній кількості фактично отриманих дозволів	40,9	41,1	44
Відмовлено у видачі	18	17	5
Скасовано	2	х	х

* Без урахування підприємств (організацій), які знаходяться на тимчасово окупованій території України.

Дозволи на право користування пільгами з оподаткування у 2017 році отримали **296** підприємств та організацій, у 2018 році – **275** та у 2019 році – **273**, при цьому частка підприємств та організацій, які засновані іншими громадськими організаціями, зросла з 40,9 відс. до 44 відс. (+3,1 відс. пункту).

Довідково. Протягом 2017–2019 років питома вага прийнятих Мінсоцполітики рішень про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування зменшилася з 9,5 до 6,3 відс. загальної кількості по Україні. Так, у вказаному періоді Мінсоцполітики від ОДА та КМДА надійшло **66** (у 2017 році – 28, у 2018 році – 21, за 9 місяців 2019 року – 17) пакетів документів із заявами підприємств, організацій про надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування, за результатами розгляду яких **семи (10,8 відс.)** підприємствам **відмовлено** в отриманні дозволу та щодо **одного (1,5 відс.)** підприємства прийнято **рішення про скасування** отриманого дозволу.

За результатами розгляду пакетів документів загалом по Україні встановлено **40 випадків відмов**¹⁴ ОДА, КМДА та Мінсоцполітики у видачі дозволів на право користування пільгами з оподаткування, зокрема:

- 10 випадків (25 відс.) подання підприємством (організацією) документів не у повному обсязі;
- 29 (72,5 відс.) – виявлення недостовірних даних у поданих підприємством (організацією) документах;
- 1 (2,5 відс.) – невиконання підприємством (організацією) вимог пункту 2 Порядку № 1010.

Крім цього, у 2017 році Мінсоцполітики відповідно до пункту 12

¹⁴ Відповідно до пункту 11 Порядку № 1010 рішення про відмову в наданні дозволу приймається Мінсоцполітики, ОДА, КМДА у разі подання підприємством, організацією документів не у повному обсязі; виявлення недостовірних даних у поданих підприємством, організацією документах; невиконання підприємством, організацією вимог пункту 2 цього Порядку.

Порядку № 1010 двом підприємствам¹⁵ скасовано дозволи на право користування пільгами з оподаткування.

Мінсоцполітики¹⁶ запроваджено щоквартальне¹⁷ звітування ОДА, КМДА щодо підприємств та організацій, яким надано/відмовлено в наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування, за встановленою формою.

Водночас аналізом **встановлено незазначення окремих підприємств у звітах**, наданих Дніпропетровською ОДА до Мінсоцполітики, зокрема:

- розпорядженням голови Дніпропетровської ОДА від 17.03.2017 № Р-136/0/3-17 надано дозвіл на право користування пільгами з оподаткування підприємству „Кривбас ІнСтар” ВОІ СОІУ, проте в жодному із чотирьох звітів за 2017 рік, надісланих до Мінсоцполітики, інформації про це підприємство не зазначалося;

- наказами Мінсоцполітики від 11.01.2018 № 25 та № 26 надано дозвіл на право користування пільгами з оподаткування підприємству об'єднання громадян „Парус-метиз” УТОГ” та підприємству об'єднання громадян „Криворізьке учбово-виробниче підприємство УТОС”, але інформації про ці підприємства в кварталних звітах 2018 року, надісланих до Мінсоцполітики, також не міститься.

За результатами аналізу Рахунковою палатою встановлено недотримання Дніпропетровською, Львівською та Харківською ОДА, Мінсоцполітики Порядку № 1010.

Так, в **11 випадках у порушення вимог абзацу третього пункту 9 Порядку № 1010** Дніпропетровською та Львівською ОДА підприємствам та організаціям надано дозвіл на право користування пільгами з оподаткування **на строк менше року без відповідних обґрунтувань їх засновників.**

Також Дніпропетровською ОДА прийнято рішення:

- про надання дозволу на право користування пільгами ПОГ „ВКП „ДніпроІнвар”, відповідність якого критерію, визначеному підпунктом 3¹⁸ пункту 2 Порядку № 1010, встановити неможливо: **підприємством не здійснено відокремлення прямих матеріальних витрат**, які були безпосередньо понесені на переробку (обробку, інші види перетворення) сировини,

---

¹⁵ Підприємству „Укрспецконтроль” за заявою засновника Харківське міське творче об'єднання інвалідів „Інвапрес” та ТОВ „ОРТЕЗ-ПРО” Київського міського відділення за заявою засновника ВГО УСІ.

¹⁶ Листи від 20.11.2013 № 13165/0/14-13/19, від 03.03.2018 № 4303/0/2-1817.

¹⁷ До 20 числа місяця наступного за звітним кварталом в електронному та паперовому вигляді.

¹⁸ Сума витрат підприємства, організації з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами, організаціями, становить не менш як 8 відс. ціни постачання таких виготовлених товарів (надання послуг).

комплектуючих, складових частин, інших покупних товарів та які використовуються в процесі надання товарів/послуг (заробітна плата, амортизаційні відрахування, тощо), чим не дотримано **вимог підпункту 3 пункту 2 Порядку № 1010**. При цьому відсоток витрат розраховано як взаємовідношення суми витрат, понесених на передпродажну підготовку товарів, до повної собівартості реалізованої продукції;

- про надання дозволу на право користування пільгами¹⁹ Виробничо-реабілітаційному центру інвалідів „Спалах-Два”, в якому **фактичний розмір середньомісячної заробітної плати** в еквіваленті повної зайнятості за I квартал 2019 року становив 3 383,21 грн при законодавчо встановленому розмірі 4 173 грн, чим не дотримано **вимог підпункту 4 пункту 2 Порядку № 1010**.

Встановлено, що в порушення **вимог абзацу третього пункту 7 Порядку № 1010**²⁰ документи, надані Виробничо-реабілітаційним центром інвалідів „Спалах-Два”²¹ та ПОГ „ВКП „ДніпроІнвар”²² у 2018 році, **опрацьовувалися протягом 50 та 38 робочих днів** відповідно, а дозвіл на право користування пільгою підприємству „Кривбас ІнСтар” у 2017 році видано майже **через три місяці з дня надходження документів**²³. Половину прийнятих рішень про надання дозволів на право користування пільгами протягом 2018–2019 років Дніпропетровською ОДА прийнято після початку пільгового періоду оподаткування, тобто **із порушенням термінів (від 8 до 44 календарних днів)**, визначених **пунктом 7 Порядку № 1010**;

Крім того, п’ятьма підприємствами та організаціями Дніпропетровської області протягом 2017–2019 років **порушено визначений пунктом 4 Порядку № 1010 строк подання документів** для отримання дозволу на право користування пільгами з оподаткування.

Львівською ОДА з недотриманням вимог Порядку № 1010 надано дозволи на право користування пільгами з оподаткування:

¹⁹ Розпорядження голови Дніпропетровської ОДА від 08.07.2019 № Р-389/0/3-19.

²⁰ ОДА, КМДА протягом 30 робочих днів з дня надходження документів підприємства, організації приймають розпорядження про надання або відмову в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об’єкта оподаткування, в обсязі менш як 8400 МЗП.

²¹ Лист підприємства від 23.05.2018 № 18, розпорядженням голови Дніпропетровської ОДА від 13.08.2018 № Р-545/0/3-18 надано дозвіл на право користування пільгами з оподаткування з 01.07.2018 по 30.06.2019.

²² Лист підприємства від 11.06.2018 № 15, розпорядженням голови Дніпропетровської ОДА від 13.08.2018 № Р-545/0/3-18 надано дозвіл на право користування пільгами з оподаткування з 01.07.2018 по 30.06.2019.

²³ Зареєстровані Дніпропетровською ОДА 19.12.2016 за №11983/0/1-16, дозвіл на право користування пільгами з оподаткування з 01.01.2017 по 31.12.2017 надано розпорядженням голови Дніпропетровської ОДА від 17.03.2017 № Р-136/0/3-17.

- КП об'єднання громадян „Львівське учбово-виробниче підприємство УТОС”²⁴ на 12 місяців (з 01.04.2019 до 31.03.2020) та КП „Центр Комплекс”²⁵ на 6 місяців (з 01.01.2020 по 30.06.2020), незважаючи на **невиконання цими підприємствами попередніх рекомендацій** (зафіксовані у протоколах комісії) щодо підвищення рівня оплати праці не менше ніж на 10 та 20 відс. відповідно (**не дотримано вимог підпункту 5 пункту 2 Порядку № 1010**);

- підприємству об'єднання громадян „Львівське учбово-виробниче підприємство УТОС” та підприємству об'єднання громадян Львівського спортивно-культурного центру „Орієнтир” Всеукраїнської громадської організації інвалідів Шахової асоціації незрячих України²⁶ **за наявності у них простроченої заборгованості із виплати заробітної плати (не дотримано вимог абзацу четвертого пункту 9 Порядку № 1010).**

Встановлено прийняття Харківською ОДА рішення про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємству об'єднання громадян „Орембудсервіс” громадської організації „Харківська обласна рада ВО СОІУ”²⁷, у документах якого (доданих до заяви про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування) **дані фінансових звітів за 2018 рік та I півріччя 2019 року не відповідали даним бухгалтерського обліку, чим не дотримано вимог пункту 11 Порядку № 1010.**

Про неналежне виконання Дніпропетровською та Львівською ОДА покладених повноважень при розгляді документів та прийнятті рішень про надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування свідчать такі факти, встановлені Рахунковою палатою:

- ПОГ „Парус-Метиз” УТОГ” подано заяву про отримання дозволу на право користування пільгою з податку на прибуток²⁸. При цьому розпорядженням голови Дніпропетровської ОДА від 28.12.2018 № Р-812/0/3-18 підприємству надано дозвіл на право користування пільгами не тільки з податку на прибуток, а й з ПДВ²⁹. Через 10 місяців (розпорядження голови Дніпропетровської ОДА від 12.11.2019 № Р-633/0/3-19) ПОГ „Парус-Метиз” УТОГ” вилучено з переліку підприємств та організацій, яким надається дозвіл на право користування пільгою з ПДВ, шляхом внесення змін до

²⁴ Розпорядження голови Львівської ОДА від 04.04.2019 № 307/0/5-19. За даними звіту про пільги за 2019 рік підприємством задекларовано пільги з ПДВ у сумі 325,9 тис. гривень.

²⁵ Розпорядження голови Львівської ОДА від 26.12.2019 № 31579/0/5-19.

²⁶ За даними звіту про пільги за 2019 рік підприємством задекларовано пільгу з податку на прибуток у сумі 7,6 тис. гривень.

²⁷ За даними звіту про пільги за 2019 рік підприємством задекларовано пільги з ПДВ у сумі 717,7 тис. грн та податку на прибуток 268 тис. гривень.

²⁸ Відповідно до підпункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу.

²⁹ Відповідно до пункту 8 підрозділу 2 розділу ХХ „Перехідні положення” Податкового кодексу.

розпорядження голови Дніпропетровської ОДА від 28.12.2018 № Р-812/0/3-18. Водночас розпорядження про відмову в наданні дозволу на право користування пільгою з ПДВ ПОГ „Парус-Метиз” УТОГ” Дніпропетровською ОДА не видано;

- Дніпропетровською ОДА у 2018–2019 роках прийнято рішення про надання підприємству об'єднання громадян „Редакція газети для інвалідів „Естафета” дозволів³⁰ на право користування пільгами з податку на прибуток та ПДВ, що суперечить даним, зазначеним у заяві засновника (міського громадського об'єднання інвалідів м. Дніпро „Творчість”) про надання дозволу, оскільки це **підприємство не є платником ПДВ;**

- у двох випадках комісією Львівської ОДА (протокол від 03.04.2018 № 1) прийнято **рішення про відмову** у наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємству „Світлиця” громадської організації інвалідів „Рожаниця” та підприємству об'єднання громадян Львівського спортивно-культурного центру „Орієнтир” Всеукраїнської громадської організації інвалідів Шахової асоціації незрячих України, проте у **розпорядженні** голови Львівської ОДА від 18.04.2018 №329/0/5-18 таких рішень **не зазначено.**

Аналізом документів для отримання дозволу на право користування пільгами з оподаткування, поданих **підприємствами та організаціями, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід в обсязі більш як 8400 МЗП, встановлено:**

- в кожній третій заяві (та/або в додатках до неї) не зазначено дати складання, а в окремих випадках вказана в заяві дата не відповідає даті в додатку до заяви;

- одну заяву подано не за формою, затвердженою наказом № 545;

- кожен шостий пакет документів не мав вхідного реєстраційного номера в ОДА, КМДА;

- **87,9 відс. (58 із 66) розпоряджень** ОДА, КМДА щодо доцільності надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування **видано з недотриманням строків**, визначених абзацом другим пункту 7 Порядку № 1010³¹, у тому числі **20 розпоряджень після початку кварталу**, з якого підприємство, організація планували отримати дозвіл. Як наслідок, рішення про надання дозволів на право користування пільгами з

³⁰ Розпорядження голови Дніпропетровської ОДА від 13.08.2018 № Р-545/0/3-18 з 01.07.2018 по 30.06.2019, від 08.07.2019 № Р-389/0/3-19 з 01.07.2019 по 30.06.2020.

³¹ ОДА, КМДА протягом 15 робочих днів з дня надходження документів підприємства, організації, але не менш як за 15 робочих днів до початку кварталу, з якого підприємство, організація планує отримати дозвіл, видають розпорядження про доцільність надання або відмови в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об'єкта оподаткування, в обсязі більш як 8400 МЗП, і протягом трьох робочих днів надсилають Мінсоцполітики відповідне розпорядження, висновок-пропозицію та документи.

оподаткування Мінсоцполітики прийнято з дотриманням строку, визначеного пунктом 8 Порядку № 1010³², проте **на 9-66 день після початку кварталу**, з якого підприємство планувало отримати дозвіл.

Довідково. У 2017 році з 28 рішень Мінсоцполітики два прийнято на 66 день від початку кварталу, 11 – на 42-55 день і 14 – на 23-34 день; у 2018 році з 21 рішення одне прийнято в перший день початку кварталу, сім – на 44-46 день, вісім – на 20-26 день і п'ять – на 11 день; у 2019 році з 17 рішень вісім прийнято на 30-44 день, п'ять – на 23 день і чотири – на дев'ятий день від початку кварталу.

Отже, незазначення дати на заяві підприємства, організації та непризвоєння вхідного номера ОДА, КМДА поданим документам, а також недотримання останніми строків видання розпоряджень про доцільність надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування призводять до прийняття Мінсоцполітики таких рішень у кварталі, з якого підприємство та організація планували отримати дозвіл.

Встановлено також два випадки надання Мінсоцполітики дозволу на право користування пільгами з оподаткування **всупереч прийнятим Харківською ОДА рішенням про доцільність відмови** в їх наданні:

1. Підприємством „Інвобудпром” Української федерації спорту інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату при поданні до Харківської ОДА 27.02.2018 копії заяви не надано повного пакета документів³³. Як наслідок, Харківською ОДА видано розпорядження від 29.03.2018 № 219 „Про доцільність відмови у наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування”, яке направлено до Мінсоцполітики листом від 30.03.2018 № 01-25/01/4096. Водночас Мінсоцполітики прийнято рішення про надання підприємству дозволу на право користування пільгами з оподаткування з 01.04.2018 по 31.03.2019 (наказ Мінсоцполітики від 14.05.2018 №692), про що поінформовано³⁴ Харківську ОДА.

³² Мінсоцполітики протягом 30 робочих днів з дня надходження від ОДА, КМДА розпорядження, висновку-пропозиції та документів підприємства, організації приймає рішення про надання або відмову в наданні, скасування дозволу підприємству, організації, що отримали за попередній звітний (податковий) рік дохід, який враховується під час визначення об'єкта оподаткування, в обсязі більш як 8400 МЗП, вирішує спірні питання, веде облік підприємств, організацій, яким надано, відмовлено в наданні, скасовано дозволи.

³³ Підприємством не подано копії установчих документів засновника підприємства, довідки про чисельність працюючих осіб з інвалідністю на підприємстві, яка видається територіальним відділенням ФСЗІ за попередній рік, розрахунку суми витрат підприємства, пов'язаних з переробкою сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших товарів, які безпосередньо виготовляються підприємством, довідки про розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості працівників та осіб з інвалідністю, які мають на підприємстві основне місце роботи за попередній звітний період, копії звіту про суми податкових пільг, а також додатка „Інформація про підприємство, організацію, які засновані громадськими організаціями інвалідів”, який є невід'ємною частиною заяви.

³⁴ Лист Мінсоцполітики від 15.05.2018 №414/0/131-18.

Довідково. Відповідно до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань підприємство „Інвобудпром” Української федерації спорту інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату припинило діяльність та знято з обліку 06.02.2019.

За даними звіту про пільги за 2018 рік підприємством задекларовано пільги у сумі 5 056,4 тис. грн з ПДВ та 14,2 тис. грн з податку на прибуток.

2. Робочою групою Харківської ОДА на засіданні 20.12.2018 (протокол № 11) розглянуто заяву (від 30.11.2018) та пакет документів підприємства „Тецм-Альянс” Харківської обласної організації ВОІ СОІУ³⁵ про надання дозволу на право користуватися пільгами з оподаткування з 01.01.2019 по 31.12.2019, а також лист³⁶ ГУ ДФС у Харківській області про перевірку достовірності інформації в документах, поданих підприємством. Зазначеним ГУ повідомлено про відкриття щодо цього підприємства кримінального провадження за № 32018220000000165, яке 27.07.2018 внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Під час досудового розслідування виявлено, що сім осіб зі списків працюючих на підприємстві у 2017–2018 роках осіб з інвалідністю, наданих до документів на отримання дозволу, ніколи не працювали та не були задіяні у виробництві підприємства, згідно з даними Державного реєстру фізичних осіб ДФС доходів не отримували.

Харківською ОДА з порушенням строків, визначених абзацом другим пункту 7 Порядку № 1010, прийнято рішення про доцільність відмови в наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування (розпорядження від 26.12.2018 №668) з 01.01.2019, яке відповідно до вимог пункту 7 Порядку № 1010 направлено до Мінсоцполітики. Незважаючи на відкрите кримінальне провадження, Мінсоцполітики прийняло рішення про надання підприємству дозволу на право користування пільгами з оподаткування з 01.01.2019 по 30.06.2019 (наказ Мінсоцполітики від 30.01.2019 № 121).

Довідково. Відповідно до листа ГУ ДФС у Харківській області від 21.03.2019 № 13993/10/20-40-23-13 зазначене кримінальне провадження за фактом вчинення фіктивного підприємства та вчинення шахрайства з фінансовими ресурсами закрито 19.03.2019 у зв'язку з відсутністю в діях службових осіб підприємства складу кримінальних правопорушень, передбачених частиною першою статті 205, частиною першою статті 222 Кримінального кодексу України.

Слід зазначити, що протягом 2017–2019 років **внутрішній контроль за виконанням повноважень з питань надання державної допомоги підприємствам та організаціям у вигляді податкових пільг у Мінсоцполітики не здійснювався.**

Таким чином, Мінсоцполітики не забезпечено у повному обсязі виконання повноважень щодо реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. Як наслідок, Дніпропетровською, Львівською, Харківською ОДА та Мінсоцполітики протягом 2017–2019 років при розгляді питання видачі підприємствам та організаціям

³⁵ Дохід підприємства за 2017 рік перевищує 8400 МЗП.

³⁶ Лист від 17.12.2018 №31151/9/20-40-21-08-06.

дозволів на право користування пільгами з оподаткування не дотримувалися вимоги Порядку № 1010, що призводило до прийняття відповідних рішень після початку дії такого дозволу та створювало ризики неправомірного користування цими пільгами. Мінсоцполітики у двох випадках надано дозволи на право користування пільгами з оподаткування всупереч прийнятим Харківською ОДА рішенням про доцільність відмови у їх наданні.

3. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТАНУ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ПОВНОВАЖЕНЬ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

3.1. Аналіз стану обліку підприємств та організацій, які користувалися податковими пільгами, і сум отриманих ними податкових пільг

Відповідно до пункту 63.2 статті 63 Податкового кодексу взяттю на облік або реєстрації у контролюючих органах підлягають всі платники податків незалежно від здійснюваних видів діяльності та галузі сфери діяльності, наявності обов'язку щодо сплати того або іншого податку та збору.

Особливості обліку платників за окремими податками, а також окремих категорій платників податків встановлюються відповідними розділами Податкового кодексу (пункт 63.8 стаття 63). Ведення окремого обліку платників податків – підприємств та організацій, заснованих громадянськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, Податковим кодексом не передбачено.

За даними звітів про пільги у 2017 році пільги 11020306, 14060442 та 14060462 задекларували 267 суб'єктів господарювання, у 2018 році – 250 та 2019 році – 254 суб'єкти на загальну суму 210,6, 311,8 та 848,6 млн грн відповідно (табл. 2).

Таблиця 2

Декларування податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ у 2017–2019 роках

Показник		2017	2018	2019*
пільга 11020306	кількість пільговиків	208	215	189
	сума пільги, тис. грн	41 215	80 913	71 110
пільга 14060442	кількість пільговиків	65	65	48
	сума пільги, тис. грн	30 288	37 864	46 645
пільга 14060462	кількість пільговиків	137	149	151
	сума пільги, тис. грн	139 144	193 035	730 868
Всього	кількість пільговиків	267	250	254
	сума пільги, тис. грн	210 647	311 812	848 623

* Станом на 01.01.2020 (за даними звітів про пільги, у тому числі поданих після нормативно встановленого терміну для формування звітності, станом на 01.04.2020).

Довідково. У 2016 році пільгу з податку на прибуток за кодом 11020306 задекларував 251 суб'єкт господарювання на суму 138,6 млн грн (у тому числі 101,6 млн грн безпідставно задекларовано підприємством з іноземними інвестиціями у формі ТОВ „Телерадіокомпанія „НБМ”, засновником якого є публічне акціонерне товариство, а не громадське об'єднання осіб

з інвалідністю), пільгу з ПДВ за кодами 14060442 – 63 суб'єкти на 26,3 млн грн та 14060462 – 141 суб'єкт на 126,8 млн гривень.

Водночас встановлено подання звітів про пільги за 2017 рік 64 суб'єктами господарювання, якими **безпідставно задекларовано** такі **пільги** на суму 26,6 млн грн, за 2018 рік – 28 суб'єктами на 27,2 млн грн, за 2019 рік – 32 суб'єктами на 17,3 млн гривень.

За поясненнями ДПС пільгу з податку на прибуток за кодом 11020306 такими суб'єктами задекларовано помилково або внаслідок неправильного зазначення коду пільги і подано уточнюючі звіти про пільги, по окремих суб'єктах – звітам про пільги присвоєно статус „не визнано як податкову звітність”. Щодо декларування пільг з ПДВ за кодами 14060442 та 14060462, суб'єктами господарювання помилково визначено такі коди пільг, і ДПС повідомлено про скасування звітів про пільги, проте **скасування податкової звітності Податковим кодексом не передбачено**.

При цьому пільги 14060442 і 14060462 безпідставно декларували протягом 2017–2019 років СНВП „Ізвеста” (1,4 млн грн), ТОВ „Росток СК” (0,8 млн грн), ТЗОВ „Енерголіс” (0,8 млн грн), ТОВ „Союзернергокомплекс” (0,3 млн грн), ТОВ „Лінкор” (0,1 млн грн), 2017–2018 років – ТОВ „Грін Тім” (15,6 млн грн), ТОВ „Іва Україна” (1,1 млн грн), ТОВ „Технопоінт” (0,9 млн грн), ТОВ „Темп-88” (0,8 млн грн), ТОВ „Лемар Транс” (0,7 млн грн), ТОВ „Нафтогазпром” (0,04 млн грн), ПАТ „Запоріжнерудпром” (0,04 млн грн), ВВП „Мрія” (0,03 млн грн), ТОВ „Електротехнзбуд” (0,02 млн грн), 2018–2019 років – ФОП Журбенко Микола Сергійович (12,5 млн грн), ПП „Транс Бурда” (2,3 млн грн), ТОВ „Парк-Готель „Київ” (1,2 млн грн), ТОВ „Винзар” (0,7 млн грн), ТОВ „Лайт ІТ” (0,4 млн гривень).

Зазначені факти свідчать про незабезпечення належного виконання ДФС (ДПС) повноважень щодо контролю за правильністю надання платниками звітів про пільги та обліком податкових пільг, що призводило до завищення на 71,1 млн грн даних про обсяги податкових пільг та можливих втрат доходів державного бюджету.

Відповідно до статей 32 і 45 Бюджетного кодексу Мінфін визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування для розроблення проєкту державного бюджету та здійснює прогнозування доходів бюджету. Перелік пільг з податків і зборів із розрахунком втрат доходів бюджету від їх надання додаються до проєкту закону про державний бюджет (пункт 3 частини першої статті 38 Бюджетного кодексу).

За інформацією Мінфіну³⁷ **розрахунок втрат доходів бюджету від надання пільг з податків і зборів здійснювався на основі даних звіту ДФС (ДПС) „Зведений звіт про суми податкових пільг, що є втратами доходів бюджету, у розрізі кодів пільг та видів платежів” з урахуванням індексу споживчих цін та індексу цін виробників, які затверджуються Урядом на відповідний рік.**

Довідково. Зведений звіт про суми податкових пільг, що є втратами доходів

³⁷ Лист від 02.07.2020 № 11310-08-7/19857 „Про надання інформації”.

бюджету, у розрізі кодів пільг та видів платежів формується щоквартально ДФС (ДПС) відповідно до вимог Податкового кодексу, постанови № 1233 та наказу ДФС від 14.12.2016 № 1017 „Про формування звітів щодо податкових та митних пільг”. Відповідно до наказу Мінфіну від 27.04.2015 № 464 „Про затвердження Порядку обміну податковою інформацією між Міністерством фінансів України та Державною фіскальною службою України” зазначений звіт надавався ДФС (ДПС) Мінфіну щоквартально.

Отже, розрахунок недонадходжень (втрат) бюджету від надання підприємствам та організаціям податкових пільг з податку на прибуток за кодом 11020306 та ПДВ за кодами 14060442 та 14060462 Мінфін здійснював на підставі недостовірних даних.

За даними ДПС у 2017 році пільгами з оподаткування скористалися 203 підприємства та організації, у 2018 році – 222 (+9,8 відс.) та 2019 році – 222, у тому числі пільгою 11020306 – 161, 174 (+8,1 відс.) та 172, пільгою 14060442 – 50, 46 та 41, пільгою 14060462 – 121, 135 (+11,6 відс.) та 143 (+5,9 відс.) відповідно.

Протягом 2017–2019 років сума задекларованих пільг становила 1 288,6 млн грн (табл. 3) та мала стійку тенденцію до зростання з 184,1 млн грн у 2017 році до 265,8 млн грн (+44,4 відс.) у 2018 році та до 838,7 млн грн (у 3 рази) у 2019 році.

Таблиця 3

Отримання підприємствами та організаціями податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ у 2017–2019 роках

Показник		2017	2018	2018 до 2017	2019	2019 до 2018	Разом 2017–2019
пільга 11020306	кількість пільговиків	161	174	13	172	-2	х
	сума, тис. грн	30 374,3	53 857,7	23483,4	66 540,7	12 683	150 772,7
пільга 14060442	кількість пільговиків	50	46	-4	41	-5	х
	сума, тис. грн	24 894,5	29 758,1	4863,6	40 712,6	10 954,5	95 365,2
пільга 14060462	кількість пільговиків	121	135	14	143	8	х
	сума, тис. грн	128 792,7	182 224,3	53431,6	731 450,1	549 225,8	1 042 467,1
Всього	кількість пільговиків	203	222	19	222	0	х
	сума, тис. грн	184 061,5	265 840,1	81778,6	838 703,4	572 863,3	1 288 605

Довідково. Відповідно до звітів про пільги підприємствами та організаціями задекларовано пільгу зі сплати земельного податку за кодом 18010585 у 2017 році у сумі 15,1 млн грн, у 2018 році – 25 млн грн та у 2019 році – 27 млн гривень.

Слід зазначити, що за 2017 рік подано звіти про пільги з нульовим значенням 11 підприємствами і організаціями, за 2018 рік – 15 та за 2019 рік – 8 (пільга 11020306 – 10, 12 та 6 відповідно, пільга 14060442 за 2017 рік – 1, 2018 рік – 2, пільга 14060462 за 2018 рік – 1 та 2019 рік – 3 підприємства).

Протягом 2017–2019 років найбільша кількість підприємств та організацій, які скористалися податковими пільгами з податку на прибуток та ПДВ, провадили діяльність за видами 14.12 „Виробництво робочого одягу”

та 41.20 „Будівництво житлових і нежитлових будівель”³⁸.

Відповідно до поданих декларацій з податку на прибуток підприємствами та організаціями за 2017–2019 роки задекларовано 11 645,8 млн грн³⁹ доходу від будь-якої діяльності, отримано 573,9 млн грн⁴⁰ прибутку.

Водночас 9 підприємств та організацій у 2017 році, 10 – у 2018 році та 12 – у 2019 році **не скористалися пільгою з податку на прибуток** за кодом 11020306, оскільки **задекларували збитки** у сумі 1,8, 12,6 та 10,9 млн грн відповідно.

У визначеному періоді відповідно до податкових декларацій з ПДВ підприємствами та організаціями задекларовано постачання товарів, робіт, послуг (без ПДВ) у сумі 3 741,0 млн грн⁴¹, ПДВ – 748,2 млн грн, заявлено до відшкодування з бюджету ПДВ – 1 427,0 млн грн⁴², з яких 62,1 відс. (886,4 млн грн⁴³) відшкодовано грошовими коштами (разом із перехідними залишками).

Протягом 2017–2019 років на підприємствах та організаціях, які скористалися пільгами 11020306, 14060442 та 14060462, сума переplat мала сталу тенденцію до зростання, зокрема:

- з податку на прибуток: на 01.01.2018 – 138,0 тис. грн, 01.01.2019 – 161,7 тис. грн (+23,7 тис. грн), 01.01.2020 – 259,3 тис. грн (+97,6 тис. грн, або в 1,6 раза порівняно з 01.01.2019, та +121,3 тис. грн, або в 1,9 раза порівняно з 01.01.2018);

- з ПДВ: на 01.01.2018 – 575,7 тис. грн, 01.01.2019 – 679,4 тис. грн (+103,7 тис. грн), 01.01.2020 – 2 845,5 тис. грн (+2 166,1 тис. грн, або в 4,2 раза, та +2 269,8 тис. грн, або 4,9 раза відповідно).

Довідково. Станом на 01.01.2020 найбільші суми переplat обліковувались за такими суб'єктами: ПОГ „ОРПВ УТОС „Заклик” (м. Київ) – 59 тис. грн (з податку на прибуток) та ПГОІ „Елкон-Дізайн” (м. Київ) – 2 058,6 тис. грн (з ПДВ).

Встановлено неправильне визначення ГУ ДПС у Дніпропетровській області по окремих платниках коду податку на прибуток відповідно до Класифікації доходів бюджету⁴⁴. Так, за кодом 11021000 „Податок на прибуток приватних підприємств” по ПОГ „ДУВП УТОС” (на 01.01.2017) та ТОВ „Компанія Тералайт” (на 01.01.2020) обліковувалась переплата в сумі 0,5 та 0,1 тис. грн відповідно. ГУ ДПС у Дніпропетровській області під час здійснення аналізу Рахунковою палатою в картках особових рахунків зазначених платників відкрито код за класифікацією доходів бюджету

³⁸ Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010, затвердженої наказом Держспоживстандарту від 11.10.2010 № 457.

³⁹ 2017 рік – 2 535,7 млн грн, 2018 рік – 3 644,2 млн грн, 2019 рік – 5 465,9 млн гривень.

⁴⁰ 2017 рік – 149,8 млн грн, 2018 рік – 188 млн грн, 2019 рік – 236,1 млн гривень.

⁴¹ 2017 рік – 978,3 млн грн, 2018 рік – 1 278 млн грн, 2019 рік – 1 484,7 млн гривень.

⁴² 2017 рік – 192,7 млн грн, 2018 рік – 494,4 млн грн, 2019 рік – 740 млн гривень.

⁴³ 2017 рік – 159,9 млн грн, 2018 рік – 428,4 млн грн, 2019 рік – 298,1 млн гривень.

⁴⁴ Затвердженої наказом Мінфіну від 14.01.2011 № 11 „Про бюджетну класифікацію”.

11020900 „Податок на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань”, рахунки за кодом 11021000 перебувають у стані закриття.

Сума податкового боргу по підприємствах та організаціях суттєво не змінювалась:

- з податку на прибуток: на 01.01.2018 – 9 427,4 тис. грн, 01.01.2019 – 9 376 тис. грн (-51,4 тис. грн), 01.01.2020 – 9 946,7 тис. грн (+ 570,73 тис. грн, або в 1,1 раза порівняно з 01.01.2019, та +519,4 тис. грн, або в 1,1 раза порівняно з 01.01.2018);

- з ПДВ: 2017 рік – 13 019,9 тис. грн, 2018 рік – 12 175,2 тис. грн (-844,7 тис. грн), 2019 рік – 13 519,7 тис. грн (+1 344,5 тис. грн, або в 1,2 раза, та +499,8 тис. грн, або в 1,1 раза відповідно).

Довідково. Найбільші суми податкового боргу на 01.01.2020 як з податку на прибуток, так із ПДВ обліковуються за ПОГ „Соломія” ЛООВГО „УСІ” (Львівська обл.) – 9,2 та 11,4 млн грн відповідно.

За результатами аналізу встановлено, що **заходи щодо погашення податкового боргу** ВП ГО „Альтернатива” з податку на прибуток⁴⁵ та ПДВ⁴⁶ на загальну суму 13,7 тис. грн, проведені ГУ ДПС у Дніпропетровській області, **виявились недієвими.**

Так, Соборним управлінням ГУ ДПС у Дніпропетровській області сформовано та надіслано ВП ГО „Альтернатива” податкову вимогу про сплату податкового боргу від 08.06.2017 №353-17. Згідно з даними Державного реєстру речових прав на нерухоме майно підприємство не має зареєстрованих прав власності на нерухоме майно, Єдиного державного реєстру МВС – транспортних засобів. Крім того, згідно з даними АІС „Податковий блок” цим підприємством податкова звітність до органу ДПС, починаючи з 2019 року, не подавалась.

ГУ ДПС у Дніпропетровській області звернулося до Дніпропетровського окружного адміністративного суду з відповідним позовом лише 23.03.2020, яким ухвалою від 28.04.2020 прийнято позовну заяву до розгляду та відкрито провадження в адміністративній справі № 160/3224/20.

Отже, ДФС (ДПС) не забезпечено належної організації та здійснення територіальними органами контролю за поданням та правильністю заповнення підприємствами та організаціями звітів про пільги, що призвело до викривлення даних про обсяги отриманих податкових пільг з податку на прибуток за кодом 11020306 та ПДВ за кодами 14060442, 14060462.

⁴⁵ Виник внаслідок несплати донарахованих штрафних санкцій згідно з ППР від 20.05.2019 за несвоєчасне подання податкової декларації з податку на прибуток за 2018 рік.

⁴⁶ Виник внаслідок несвоєчасної сплати донарахованих сум та штрафних (фінансових) санкцій згідно з ППР від 01.12.2016 та несплати штрафних (фінансових) санкцій згідно з ППР від 26.12.2016.

3.2. Стан і дієвість контролю за правомірністю застосування податкових пільг підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю

Контроль за своєчасністю подання платниками податків передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати податків, зборів, платежів покладено на контролюючі органи (підпункт 19¹.1.2 пункту 19¹.1 статті 19¹ Податкового кодексу).

Камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком (абзац другий пункту 76.1 статті 76 Податкового кодексу).

За інформацією ДПС, підприємствами та організаціями, які скористалися пільгами, зокрема, подано:

- з податку на прибуток за кодом 11020306 за 2017 рік 175 податкових декларацій з податку на прибуток, за 2018 рік – 194 декларації, 2019 рік – 197 декларацій;

- з ПДВ за кодами 14060442 та 14060462 за 2017 рік – 2 259 податкових декларацій з ПДВ, за 2018 рік – 1 673 декларації, за 2019 рік – 2 511 декларацій.

За інформацією ДПС, її територіальними органами забезпечено стовідсоткове проведення камеральних перевірок поданої звітності.

Територіальними органами ДФС (ДПС) за результатами камеральних перевірок складено 45 актів з податку на прибуток та 298 актів з ПДВ, донараховано 128,8 тис. грн основного платежу та 1 366,1 тис. грн штрафних (фінансових) санкцій (табл. 4).

Таблиця 4

Результати камеральних перевірок податкової звітності підприємств та організацій

тис. грн

Період	Кількість				Донараховано					
	платників, щодо яких складено акти		складених актів		всього, у тому числі		основний платіж		штрафні (фінансові) санкції	
	податок на прибуток	ПДВ	податок на прибуток	ПДВ	податок на прибуток	ПДВ	податок на прибуток	ПДВ	податок на прибуток	ПДВ
2016 (довідково)	27	76	35	125	23,8	1 312,4	0,0	36,7	23,8	1 275,6
2017	5	37	5	44	5,9	244,5	0,0	0,0	5,9	244,5
2018	14	54	18	90	9,2	682,6	0,0	0,0	9,2	682,6
2019	17	97	22	164	95,5	457,2	0,0	128,8	95,5	328,4
Всього 2017-2019	36	188	45	298	110,6	1 384,3	0,0	128,8	110,6	1 255,5

Також територіальними органами ДФС (ДПС) складено 70 актів (2017 рік – 2, 2018 рік – 35, 2019 рік – 33) щодо 62 підприємств та організацій (2017 рік – 2, 2018 рік – 31, 2019 рік – 29) за неподання/несвоєчасне подання звітів про пільги та застосовано 35,8 тис. грн штрафних (фінансових) санкцій (0,3, 14,1, 21,4 тис. грн відповідно).

Водночас **інформацію щодо сплати** донарахованих сум податку на прибуток та ПДВ, застосованих штрафних (фінансових) санкцій за результатами камеральних перевірок на центральному рівні ДПС не узагальнені, облік таких надходжень ведеться лише територіальними органами ДПС за місцем обліку суб'єкта господарювання.

ДФС (ДПС) не забезпечено належного контролю за територіальними органами щодо повноти та якості проведення камеральних та документальних перевірок.

Під час проведення контрольного заходу встановлено факти незастосування територіальними органами ДФС (ДПС) штрафних (фінансових) санкцій за неподання/несвоєчасне подання податкової звітності⁴⁷ підприємствами та організаціями, зокрема:

- 20 платниками порушено граничний термін подання податкової декларації з податку на прибуток за 2018 рік (від 18 до 81 дня) та 14 платниками – за 2019 рік (від 9 до 17 днів);

- трьома платниками Дніпропетровської області та п'ятьма платниками Харківської області не подано/несвоєчасно подано звіти про пільги. Камеральні перевірки ГУ ДПС у Дніпропетровській та Харківській областях проведено під час здійснення аналізу Рахунковою палатою, сума штрафних (фінансових) санкцій становить 1 та 1,2 тис. грн відповідно.

Довідково. За поясненням ГУ ДПС у Дніпропетровській області камеральні перевірки за фактами неподання трьома платниками звітів про пільги проведено у строки, визначені статтею 102 Податкового кодексу.

Документальні планові перевірки повинні бути передбачені у плані-графіку проведення планових документальних перевірок (стаття 77 Податкового кодексу).

Згідно з пунктом 77.2 статті 77 Податкового кодексу до плану-графіка проведення документальних планових перевірок відбираються платники, які мають ризик щодо несплати податків та зборів, невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи.

Наказом Мінфіну від 02.06.2015 № 524 „Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків”⁴⁸ визначено критерії ризиків від провадження діяльності платників податків, які поділено за ступенями значущості (високий, середній, незначний). При цьому **використання платниками податків податкових пільг не належить до цих критеріїв.**

За інформацією ДПС до розділів I-II плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків включено на 2017 рік 10, на 2018 рік – 7, на 2019 рік – 5 підприємств та організацій.

Протягом 2017–2019 років територіальними органами ДФС (ДПС) проведено **70 документальних перевірок** (у тому числі 20 планових та

⁴⁷ Відповідно до пункту 120.1 статті 120 Податкового кодексу.

⁴⁸ Зареєстрованого в Мін'юсті 24.06.2015 за № 751/27196.

50 позапланових) 48 підприємств та організацій (по 24 у 2017 і 2018 роках та 22 у 2019 році).

За результатами цих перевірок **донараховано 30,6 млн грн**, у тому числі 2,6 млн грн штрафних (фінансових) санкцій, а також зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток на 5,8 млн грн, бюджетне відшкодування ПДВ на 12,4 млн грн, з яких **узгоджено та сплачено лише 3,4 млн грн (11 відс. донарахованої суми)**.

Довідково. У 2016 році проведено 1 планову та 9 позапланових документальних перевірок, за результатами яких донараховано 15,1 млн грн (у тому числі 2,5 млн грн штрафних (фінансових) санкцій), зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток на 2,1 млн грн, узгоджено 14,2 млн грн, з яких до бюджету надійшло 0,3 млн грн (2 відс. донарахованої та узгодженої суми).

Встановлено, що протягом 2017–2019 років **документальні перевірки** з питань дотримання податкового законодавства з податку на прибуток та ПДВ, застосування податкових пільг такими підприємствами та організаціями до **планів-графіків проведення документальних перевірок платників податків ГУ ДФС (ДПС) у Дніпропетровській області не включались та, відповідно, не проводились**.

За інформацією ДПС за результатами документальних перевірок **фактів недотримання** підприємствами та організаціями вимог пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу щодо **цільового використання вивільнених від оподаткування податком на прибуток коштів не встановлювалося. Вивільнені від оподаткування кошти підприємствами спрямовувалися на статутну діяльність**.

Під час здійснення планових перевірок цієї категорії платників досліджувалося питання застосування платниками податків пільги зі сплати окремих податків, зборів, обов'язкових платежів, визначених законодавством.

Водночас **питання цільового використання вивільнених від оподаткування коштів** при проведенні документальних перевірок ГУ ДФС (ДПС) у Харківській області не досліджувалося. Зазначене питання також не досліджувалося і при проведенні ГУ ДФС в Одеській області документальної перевірки підприємства об'єднання громадян „Нертус”.

Відповідно до пункту 56.1 статті 56 Податкового кодексу рішення, прийняті контролюючим органом, можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку.

За інформацією ДПС у 2017–2019 роках від платників податків надійшло 23 заяви, в яких оскаржувалися 23 ППР. За результатами розгляду ДФС (ДПС) 12 ППР на загальну суму 35,7 млн грн залишено без змін, 7 ППР скасовано повністю, одне ППР на суму 0,2 тис. грн скасовано частково.

Протягом 2017–2019 років на розгляді у судах перебувало 9 справ, в яких оскаржувалося 25 ППР на загальну суму 28,7 млн гривень. За розглянутими справами винесено одне остаточне рішення **на користь**

органів ДПС на суму 0,4 млн грн та два остаточних рішення – на користь платників податків на суму 12,6 млн гривень.

Слід зазначити, що протягом 2017–2019 років ДФС (ДПС) не проводила внутрішніх аудитів з питань виконання повноважень територіальними органами в частині контролю за обґрунтованістю застосування податкових пільг з ПДВ та податку на прибуток такими підприємствами та організаціями, зазначене питання на нарадах ДФС (ДПС) не розглядалося.

Отже, внаслідок незабезпечення координації та внутрішнього контролю ДФС (ДПС) за діяльністю територіальних органів при проведенні ними контрольно-перевірочної роботи, останніми не здійснено застосування штрафних (фінансових) санкцій за неподання/несвоєчасне подання податкової звітності підприємствами та організаціями, рівень узгодження та сплати донарахованих грошових зобов'язань за результатами документальних перевірок становив лише 11 відсотків.

4. ОЦІНКА СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ПРАВОМІРНІСТЮ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Кількість листів (запитів) Мінсоцполітики, надісланих ДФС (ДПС), іншим державним органам⁴⁹ та органам місцевого самоврядування у межах виконання повноважень щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері соціальної політики в частині надання державної допомоги підприємствам та організаціям у вигляді податкових пільг, протягом 2017–2019 років зменшувалась (з 52 листів у 2017 році до 10 у 2019 році).

У вказаному періоді Мінсоцполітики неодноразово повідомляло ОДА та КМДА (окремі листи направлялись безпосередньо департаментам соціальної політики ОДА, КМДА) щодо обліку підприємств громадських організацій осіб з інвалідністю, яким надано/відмовлено в наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування; необхідності проведення перевірок відомостей про засновників підприємств на відповідність даним Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань стосовно кінцевого бенефіціарного власника та власника істотної участі; змін в законодавстві; прискорення прийняття рішень (розпоряджень)

---

⁴⁹ До Кабінету Міністрів України надіслано листи щодо порушення КМДА строків прийняття рішення (розпорядження) про право користування пільгами з оподаткування підприємству об'єднання громадян „Херсонпромонтаж” Херсонської міської громадської організації інвалідів „Марія”, до Державної служби з питань праці – щодо проведення позапланової перевірки ТОВ „Аетерна Україна”, ПОГ „Херсонпромонтаж” в частині дотримання норм трудового законодавства осіб з інвалідністю, ФСЗІ – щодо надання інформації про чисельність працівників ПОГ „Херсонпромонтаж”.

та/або надання документів, необхідних для розгляду на робочій групі Мінсоцполітики. Крім того, Мінсоцполітики направлено 11 листів до КМДА щодо порушення останньою строку та порядку подачі документів; прийняття рішень (розпоряджень) про надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування підприємствам, які не провадять господарської діяльності за вказаними ними адресами; несвоєчасного прийняття рішень (розпоряджень) про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування. При цьому кількість таких листів Мінсоцполітики зменшилася з 28 у 2017 році до 5 у 2019 році.

В умовах недотримання підприємствами та організаціями, а також ОДА, КМДА положень Порядку № 1010, неналежна взаємодія Мінсоцполітики з ОДА та КМДА призводить до неякісного виконання Міністерством повноважень щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері соціальної політики в частині надання державної допомоги підприємствам та організаціям у вигляді податкових пільг.

Аналізом, проведеним Рахунковою палатою в Департаменті соціального захисту населення Дніпропетровської ОДА, встановлено неефективну взаємодію з державними органами при наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємствам та організаціям.

Мінсоцполітики⁵⁰ з метою забезпечення належної діяльності робочої групи, отримання фахових консультацій щодо реалізації окремих положень Податкового кодексу зверталось до ДФС з проханням делегувати представника для участі в цій робочій групі, однак ДФС⁵¹ відмовила та повідомила, що у разі надання Міністерством конкретного переліку проблемних питань, які виникають при прийнятті рішення про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування, вони будуть опрацьовані у встановленому порядку.

Встановлено, що до складу робочих груп (комісій) Дніпропетровської, Львівської, Одеської та Харківської ОДА були включені представники ГУ ДФС (ДПС) у відповідних областях, але представник ГУ ДФС у Дніпропетровській області протягом 2017–2018 років (період, на який було включено) не запрошувався на засідання робочої групи Дніпропетровської ОДА.

Протягом 2017–2019 років Мінсоцполітики на адресу ДФС надіслано лише 4 запити (у 2017 році – 2, у 2018 і 2019 роках – по 1), ГУ ДФС у м. Києві також 4 (по 2 у 2017 і 2018 роках) та ГУ ДФС у Дніпропетровській області – 1 запит (2019 рік), частина яких залишилася без відповідного реагування.

Довідково. У 2017 році Мінсоцполітики (лист від 30.05.2017 № 11197/0/2-17/17) зверталось до ДФС з проханням провести перевірку діяльності підприємства

⁵⁰ Лист Мінсоцполітики від 04.12.2017 № 23581/0/2-17/17.

⁵¹ Лист ДФС від 22.12.2017 № 21883/5/99-9915-01-01-16.

ТОВ „Аетерна Україна” щодо правильності нарахування, повноти справляння податків і зборів, який остання направила до ГУ ДФС у м. Києві для вжиття відповідних заходів. ГУ ДФС у м. Києві підприємство включено до плану-графіка документальних перевірок на III квартал 2017 року (лист від 30.06.2017 № 8040/9/2615-14-05-03), проте інформації про результати перевірки до Мінсоцполітики не надходило.

Не повідомило ГУ ДФС у м. Києві і про результати перевірки ПОГ „Алекса” ГО „Комітет правозахисту інвалідів”, ПОГ „Санте” ГО „Комітет правозахисту інвалідів” та підприємства „Здоров'я-2000” Всеукраїнської організації інвалідів „Союз організації інвалідів України” (лист Мінсоцполітики від 23.01.2018 № 1201/0/2-18/17).

За даними ГУ ДПС у м. Києві інформацію щодо зазначених платників надано до КМДА.

Без відповіді залишився також лист Мінсоцполітики від 19.07.2019 № 13542/0/2-19/29 до ДФС щодо неправомірності застосування підприємством „Оріон”, заснованого на власності громадської організації „Надія інвалідів”, податкових пільг. ДФС доручено (лист від 09.08.2019 № 25945/7/99-99-14-03-02-17) ГУ ДФС в Одеській області здійснити податковий контроль цього підприємства, проте інформації щодо результатів такого контролю Мінсоцполітики не отримано.

Таким чином, **внаслідок неналежної взаємодії ДФС (ДПС) і її територіальних органів з Мінсоцполітики, ОДА, КМДА при прийнятті останніми рішень про надання дозволів на право користування пільгами, не забезпечено дієвого контролю за використанням вивільнених від оподаткування коштів, створено ризики застосування пільг з податку на прибуток та ПДВ підприємствами та організаціями, які не відповідають встановленим критеріям для отримання такого дозволу, і, як наслідок, нецільового використання вивільнених від оподаткування коштів та втрат доходів державного бюджету.**

5. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЗАСНОВАНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Встановлено, що на сьогодні немає достовірних даних про кількість підприємств та організацій, які мають право та фактично користуються пільгами з оподаткування, та, відповідно, обсяг застосованих податкових пільг.

Так, за даними Мінсоцполітики загальна сума отриманих пільг з податку на прибуток та ПДВ підприємствами та організаціями у 2017 році становила 273,3 млн грн, 2018 році – 470,5 млн грн та 2019 році – 702,2 млн грн, ДПС – 184,1, 265,8 та 838,7 млн грн відповідно. **За 2017–2018 роки дані Мінсоцполітики більші на 89,2 та 204,7 млн грн відповідно від даних ДПС, у 2019 році – на 136,5 млн грн менші.**

Рахунковою палатою шляхом порівняльного аналізу переліків підприємств та організацій, які отримали дозволи на право користування пільгами з оподаткування (дані Мінсоцполітики) та які подали звіт про пільги (дані ДПС), **встановлено 27 підприємств та організацій, які у 2017–2019 роках задекларували 17,2 млн грн пільг з податку на прибуток**

(5,4 млн грн) та ПДВ (11,8 млн грн), але про які в інформації Мінсоцполітики не зазначено.

Крім того, у 2017 році 48, у 2018 році 25 та у 2019 році 18 підприємств та організацій, які за даними Мінсоцполітики мали дозволи на право користування пільгами з податку на прибуток та ПДВ та отримали пільги у сумі 104, 211,3 та 23,1 млн грн відповідно, звіти про пільги із зазначенням кодів пільг 11020306, 14060442 та 14060462 до територіальних органів ДФС (ДПС) не подавали.

Довідково. За даними ДПС у вказаному періоді зазначеними підприємствами та організаціями задекларовано загальний обсяг операцій з ПДВ на суму 633,3 млн грн, об'єкт оподаткування з податку на прибуток – 59,3 млн грн, збитки – 1,8 млн гривень.

При цьому у 2017 році 10, у 2018 році 7 та у 2019 році 6 підприємств та організацій не були зареєстровані платниками ПДВ, але у 2017–2018 роках по 3 та у 2019 році одне підприємство (за даними Мінсоцполітики) скористалися пільгами з ПДВ у сумі 1 878 тис. гривень. Також у 2017 році 2 та у 2019 році 3 організації, включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, скористалися пільгою з податку на прибуток на загальну суму 463,5 тис. грн (дані Мінсоцполітики).

Довідково. Відповідно до пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу не є платниками податку неприбуткові підприємства, установи та організації у порядку та на умовах, встановлених цим пунктом.

Порядок ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 440. Неприбуткові організації подають звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації за формою, затвердженою наказом Мінфіну від 17.06.2016 № 553, зареєстрованим у Мін'юсті 07.07.2016 за № 932/29062.

Отже, неволодіння достовірними даними про суми отриманих підприємствами та організаціями податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ призводить до втрати контролю за правомірністю застосування таких пільг.

Державною цільовою програмою „Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю” на період до 2020 року⁵² передбачено забезпечити зростання чисельності осіб з інвалідністю, які провадять трудову діяльність, до 2015 року – до 706,2 тис. осіб, до 2018 року – до 750,3 тис. осіб, до 2020 року – до 794,6 тис. осіб (щороку на 14–15 тис. осіб).

Водночас за останніми даними Мінсоцполітики⁵³ на 01.01.2018 чисельність працюючих осіб з інвалідністю становила 670,2 тис. осіб, у тому числі 530,4 тис. працездатного віку. За даними Державної служби зайнятості роботу отримали у 2017 році 13 тис. осіб з інвалідністю, 2018 році – 13,2 тис. осіб, 2019 році – 13,8 тис. осіб, що свідчить про невиконання встановлених показників.

⁵² Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 706.

⁵³ Соціальний звіт Мінсоцполітики за 2017 рік.

На сьогодні стандарти Міжнародної організації праці⁵⁴ передбачають працевлаштування 50 відс. загальної чисельності осіб з інвалідністю в країні, тобто працевлаштовано мало б бути 1,3 млн таких осіб.

Навіть якщо брати до уваги лише чисельність осіб з інвалідністю працездатного віку (1,5 млн осіб), питання якості працевлаштування, ефективності та доступності державної підтримки людей з обмеженими можливостями є доволі актуальним і потребує вирішення.

Аналізом встановлено, що протягом 2017–2019 років **середньооблікова чисельність працівників** на підприємствах та організаціях, що отримали дозволи на право користування пільгами з оподаткування, **має сталу тенденцію до скорочення**: з 10 277 осіб у 2017 році до 9 467 осіб у 2019 році (зменшення на 810 працівників, або на 7,9 відс.), у тому числі осіб з інвалідністю з 6 495 до 6 048 осіб (на 447, або на 6,9 відс. відповідно).

Питома вага середньооблікової чисельності осіб з інвалідністю в загальній чисельності працівників таких підприємств та організацій становила щорічно від 63,2 до 63,9 відс. (табл. 5).

Таблиця 5

**Розмір середньомісячної заробітної плати працюючих осіб з інвалідністю
у 2017–2019 роках**

Показник	2017	2018	2019
1	2	3	4
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	10 277	9 701	9 467
у тому числі осіб з інвалідністю	6 495	6 135	6 048
Питома вага середньооблікової чисельності осіб з інвалідністю в загальній чисельності працівників, відс.	63,2	63,2	63,9
Розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості, грн:			
- працівників підприємства*	5 005,9	6 209,0	6 973,3
- осіб з інвалідністю	4 109,7	5 131,4	5 673,6
Розмір фактичної середньомісячної заробітної плати, грн			
- працівників підприємства*	4 387,5	5 537,9	6 336,7
- осіб з інвалідністю	2 738,6	3 447,1	3 893,2
Заборгованість із заробітної плати, тис. грн	3 464,0	2 677,7	2 722,4

* Без урахування осіб з інвалідністю.

Розмір фактичної середньомісячної заробітної плати працюючих осіб з інвалідністю мав тенденцію до зростання: з 2 738,6 грн у 2017 році до 3 893,2 грн у 2019 році (на 42,2 відсотка).

⁵⁴ Міжнародна організація праці (англ. International Labour Organization) — спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, що була заснована у 1919 році урядами різних країн для підтримки міжнародного співробітництва у справі забезпечення миру в усьому світі й зменшення соціальної несправедливості за рахунок поліпшення умов праці. Міжнародна організація праці приймає різні конвенції і розробляє рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, професійної підготовки, умов праці, соціального забезпечення, безпеки праці й охорони здоров'я.

Заборгованість із заробітної плати на підприємствах та організаціях при зменшенні у 2018 році порівняно з 2017 роком на 786,3 тис. грн, у 2019 році збільшилася порівняно з 2018 роком на 44,7 тис. гривень. Значну заборгованість мають підприємства УТОС (88,2 відс.): порівняно з 2018 роком заборгованість збільшилась на 247 тис. гривень.

Довідково. Найбільшими боржниками із виплати заробітної плати серед підприємств та організацій у 2019 році були Вінницьке учбово-виробниче підприємство УТОС – 597,7 тис. грн, Барське учбово-виробниче підприємство УТОС – 117 тис. грн, Обухівське УВП УТОС – 268 тис. грн, Тернопільське учбово-виробниче підприємство УТОС – 696,2 тис. гривень.

Отже, незважаючи на підтримку держави, кількість працюючих осіб з інвалідністю на цих підприємствах щорічно зменшується, зайнятість їх є неповною, заробітна плата – низькою, наявні факти несвочасної виплати.

З метою здійснення контролю⁵⁵ за підприємствами та організаціями, які отримали дозвіл на право користування пільгами з оподаткування, Мінсоцполітики розроблено та надіслано⁵⁶ до ОДА, КМДА **форми для надання інформації** про соціально-економічні показники діяльності таких підприємств та організацій.

Довідково. Зведена інформація про основні соціально-економічні показники діяльності підприємств та організацій, що отримали дозвіл на право користування пільгами з оподаткування, подається ОДА, КМДА щоквартально до 25 травня, серпня, листопада та 15 березня кожного звітного періоду, при підготовці якої враховуються результати діяльності підприємств та організацій регіону, які отримали дозвіл на користування пільгами з оподаткування від Мінсоцполітики (Міністерство надсилає до ОДА, КМДА перелік підприємств, яким надано дозвіл). Зазначена інформація щоквартально оприлюднюється на сайті Мінсоцполітики.

Наказом № 545 передбачено, що додатком до заяви громадської організації інвалідів про надання підприємству (організації) дозволу на право користування пільгами з оподаткування є інформація про підприємство (організацію), яка, зокрема, містить розділ „Використання державної допомоги, отриманої у вигляді пільг з оподаткування, поворотної та безповоротної фінансової допомоги, дотації, цільової позики”.

Довідково. У цьому розділі передбачено відображення інформації щодо використання вивільнених сум на **соціальні** (створення робочих місць для інвалідів, підвищення заробітної плати працівникам-інвалідам, оплата навчання інвалідів у навчальних закладах з метою їх подальшого працевлаштування, оздоровлення та санаторно-курортне лікування працівників-інвалідів, матеріальна (благодійна) допомога працівникам-інвалідам, утримання непромислової сфери тощо) та **економічні** (поповнення обігових коштів, модернізація виробництва (без урахування коштів, використаних на створення робочих місць для інвалідів), відрахування засновнику тощо) **напрями діяльності підприємства.**

⁵⁵ Реалізація статей 14² і 14³ Закону № 875 та пунктів 12 і 14 Порядку № 1010.

⁵⁶ Листи Мінсоцполітики від 14.11.2013 № 12885/0/14-13/039 „Щодо запровадження моніторингу”, від 12.05.2014 № 2118/1/14-14/19 „Про подання інформації”, від 01.08.2014 № 1484/19/93-14 „Щодо аналізу наданої інформації”.

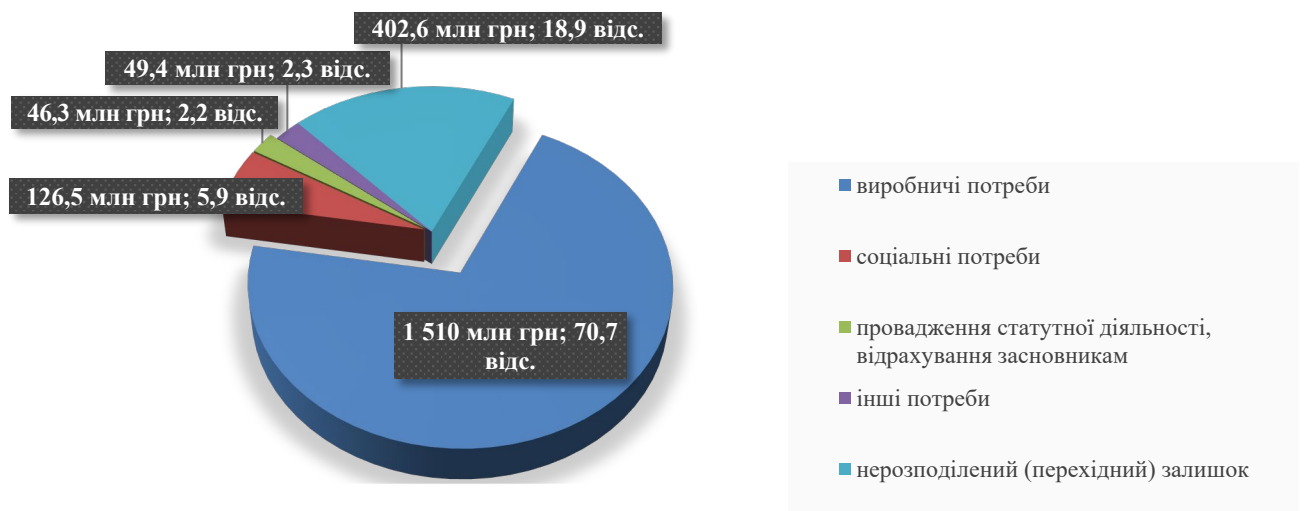
Протягом 2017–2019 років підприємствами та організаціями **отримано більш ніж 2,1 млрд грн** у вигляді прибутку за результатами фінансово-господарської діяльності, податкових пільг та отриманої фінансової допомоги за рахунок коштів ФСЗІ.

Довідково. У періоді, що досліджувався, за даними Мінсоцполітики підприємствами та організаціями отримано чистий фінансовий результат⁵⁷ у сумі 605,4 млн грн, податкових пільг з податку на прибуток, ПДВ та зі сплати земельного податку – 1 513,4 млн грн та фінансової допомоги за рахунок коштів ФСЗІ – 16,1 млн гривень.

При цьому відповідно до форм звітності загалом **на виробничі потреби спрямовано 1 510 млн грн**, з них майже 90 відс. (1352 млн грн) на поповнення обігових коштів; **на соціальні потреби осіб з інвалідністю – 126,5 млн грн**, з них 47,8 відс. (60,5 млн грн) на утримання соціальної сфери та 20,8 відс. (28,7 млн грн) матеріальна, благодійна допомога; **на провадження статутної діяльності, відрахування засновникам підприємств та організацій – 46,3 млн грн**; **на інші потреби** (відрахування профспілковим організаціям, проведення медичних оглядів, придбання спецодягу, матеріальна допомога ветеранам АТО) – **49,4 млн грн** (діаграма).

Діаграма. Напрями спрямування підприємствами та організаціями сум отриманого прибутку, фінансової допомоги за рахунок коштів ФСЗІ та податкових пільг

млн грн; відс.

Аналізом зазначених даних встановлено, що із загальної суми отриманого прибутку та державної підтримки (2 134,9 млн грн) значну частку витрат (майже 70,7 відс.) підприємствами та організаціями спрямовано на виробничі потреби, на соціальні потреби – лише 5,9 відс., вкрай низьким є показник використання коштів на створення додаткових робочих місць для осіб з інвалідністю – 0,6 відс. (12,5 млн гривень).

⁵⁷ Чистий фінансовий результат (прибуток, збиток) зазначається у сумі, яка відображена у розділі I форми № 2 „Звіт про фінансові результати” Додатка 1 до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”, затвердженого наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73.

Таким чином, існуючий механізм надання державної допомоги підприємствам та організаціям є неефективним та потребує удосконалення.

У середньому 15 млн грн, які щорічно спрямовуються на підтримку статутної діяльності підприємств та організацій, а також сотні мільйонів державної підтримки, зокрема у вигляді податкових пільг, не забезпечують достатніх можливостей для реалізації прав осіб з інвалідністю на повноцінну участь у громадському житті, а також на працю відповідно до міжнародних норм та стандартів.

У багатьох країнах рівень зайнятості населення характеризує подолання дискримінації за ознакою інвалідності на ринку праці та збільшення можливостей для забезпечення розумного пристосування на робочому місці.

Світова практика свідчить, що державна підтримка осіб з інвалідністю умовно здійснюється за двома напрямками: надання квот – нормативне закріплення певної кількості робочих місць для зайнятості осіб з інвалідністю; забезпечення антидискримінаційного підходу – введення до національного законодавства положень, що протидіють дискримінації на ринку праці із позитивним заохоченням роботодавців. Незалежно від напрямів діють і фінансові заохочення, зокрема компенсація витрат на забезпечення розумного пристосування на робочому місці.

У Люксембурзі податкова підтримка підприємств, які використовують працю осіб з інвалідністю, здійснюється шляхом застосування підвищених норм амортизації для інвестицій, пов'язаних із трудовою реабілітацією інвалідів.

Прикладом використання інструментів податкового стимулювання зайнятості осіб з інвалідністю також є застосування в Іспанії податкової знижки за створення робочих місць для працівників-осіб з інвалідністю: 6 тис. євро на кожну людину в рік за приріст середньорічного штатного числа осіб з інвалідністю з обов'язковою умовою, що контракт із такою особою повинен бути безстроковим і передбачати повну зайнятість.

У КНР підприємства можуть застосовувати додаткове вирахування витрат із суми оподаткованого прибутку, а саме витрат на оплату праці осіб з інвалідністю та інших осіб, зайнятість яких заохочується державою. При цьому сума відрахування становить 200 відс. фактичних витрат на оплату праці таких працівників.

У Малайзії компанії вправі застосовувати знижки під час оподаткування прибутку в обсязі фактичної суми витрат на обладнання або утримання приміщень для працівників з обмеженими можливостями та інвестиції в інфраструктуру, призначену для людей з обмеженими можливостями.

У Таїланді підприємствам для цілей оподаткування прибутку дозволено застосування додаткового податкового вирахування у розмірі подвоєної суми витрат, понесених у результаті надання спеціального обладнання для людей з обмеженими можливостями.

У Польщі кожний роботодавець повинен сплатити спеціальний внесок у Фонд реабілітації інвалідів. Ці кошти використовуються на створення та обладнання робочих місць для осіб з інвалідністю. Держава також надає таким підприємствам різного роду пільги, у тому числі податкові, та дотації на виробництво товарів чи реалізацію послуг. Роботодавець звільняється від обов'язкових виплат, якщо працевлаштував певну кількість осіб з інвалідністю.

Реалізація подібних програм у країнах Європи та світу зумовила практичні позитивні зміни. Так, в Австралії рівень економічної активності серед чоловіків з інвалідністю становить майже 60 відс., жінок – 46 відс., у Великій Британії – 50 відс., в Італії працює 55 відс. осіб з інвалідністю.

Отже, існуючий підхід до надання дозволів на застосування пільг зі сплати податків не є раціональним і не сприятиме в подальшому оптимізації державної підтримки таких підприємств та організацій за рахунок пільг в оподаткуванні. Перелік критеріїв ухвалення рішення про надання дозволу на користування пільгами потребує удосконалення: пільги повинні залежати від фактичних витрат, понесених підприємством на створення робочих місць для осіб з інвалідністю, зокрема пристосування приміщень, придбання обладнання, програмного забезпечення, облаштування або розширення потужностей, що сприяють полегшенню умов праці для таких осіб.

ВИСНОВКИ

1. Міністерством соціальної політики України, Міністерством фінансів України, Державною податковою службою України (Державною фіскальною службою України), обласними та Київською міською державними адміністраціями протягом 2017–2019 років не забезпечено належного функціонування системи контролю за обґрунтованістю та законністю застосування підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ.

1.1. Існуючий механізм надання державної допомоги підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, у вигляді пільгового оподаткування є неефективним та не забезпечує достатніх можливостей для реалізації права осіб з інвалідністю на повноцінну участь у громадському житті, їх рівноправності з іншими членами суспільства.

На сьогодні загальна чисельність осіб з інвалідністю сягає 2,7 млн, 57 відс. яких особи працездатного віку.

За даними Мінсоцполітики (станом на 01.01.2018) чисельність працюючих осіб з інвалідністю становила 670,2 тис. осіб. Протягом 2017–2019 років (за даними Державної служби зайнятості) щороку роботу отримували від 13 до 13,8 тис. осіб з інвалідністю.

Державною цільовою програмою „Національний план дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю” на період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 706,

передбачено забезпечити зростання чисельності осіб з інвалідністю, які провадять трудову діяльність, зокрема, до 2018 року – до 750,3 тис. осіб, до 2020 року – до 794,6 тис. осіб (щороку на 14–15 тис. осіб), проте встановлених **показників не досягнуто**.

1.2. Незважаючи на підтримку держави, зокрема у вигляді податкових пільг підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, кількість працюючих осіб з інвалідністю на цих підприємствах щорічно зменшується (з 6 495 осіб у 2017 році до 6 048 осіб у 2019 році, або на 6,9 відс.), зайнятість є неповною, заробітна плата – низькою, наявні факти несвоєчасної виплати заробітної плати (сума заборгованості із виплати заробітної плати при зменшенні у 2018 році порівняно з 2017 роком на 786,3 тис. грн, у 2019 році збільшилася на 44,7 тис. гривень).

Державна допомога спрямовувалася підприємствами та організаціями в основному на виробничі потреби (більше 70 відс.), зокрема на поповнення обігових коштів. **На соціальні потреби осіб з інвалідністю скеровано лише 5,9 відс. цієї допомоги**, вкрай низьким є показник використання коштів **на створення додаткових робочих місць** для таких осіб – **0,6 відс.** (12,5 млн гривень).

2. Нормативно-правові акти, що протягом 2017–2019 років регулювали питання застосування податкових пільг підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, були неузгодженими та недосконалыми.

2.1. Кабінетом Міністрів України не забезпечено своєчасного виконання пункту 3 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення” Закону № 2249 в частині узгодження Порядку № 1010 із Законом № 875, зміни до якого внесені постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 132 „Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1545” через 25 місяців з дня набрання чинності Законом № 2249.

Також Мінсоцполітики не забезпечено узгодження наказу № 545 та Інструкції № 270 із Законом № 875 (із змінами, внесеними Законом № 2249) у частині використання терміна „інвалід”.

2.2. Норми пункту 142.1 статті 142, пункту 197.6 статті 197 та пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу та положення Закону № 875 не узгоджуються в частині визначення уповноважених органів, що приймають рішення про надання дозволу підприємствам та організаціям користуватися пільгами з оподаткування.

2.3. Потребують правового врегулювання норми:

- Закону № 875 в частині посилання на „обов'язкові платежі”, які з 11.08.2013 не передбачені Податковим кодексом, та „центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни”;

- Порядку № 1233 (у редакції постанови № 891), які містять посилання на ДФС, що припинила свою діяльність.

2.4. Жодним нормативно-правовим актом **не передбачено подання** до територіальних органів ДФС (ДПС) підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, **звітності про напрями використання вивільнених внаслідок отриманої податкової пільги з податку на прибуток коштів**, а також не визначено **форми заяви про бажання отримати пільгу з ПДВ** (відповідно до пункту 197.6 статті 197 Податкового кодексу) такими підприємствами та організаціями, що **унеможлиблює здійснення ДПС (ДФС) контролю** за дотриманням порядку застосування податкових пільг та використанням вивільнених коштів.

3. Незабезпечення дієвої та ефективної взаємодії щодо обміну інформацією між Мінсоцполітики, обласними (Київською міською) державними адміністраціями, ДФС (ДПС) і її територіальними органами призвело до **розбіжностей даних про кількість підприємств та організацій, які мають право та фактично користуються пільгами з оподаткування, а також обсяги вивільнених від оподаткування коштів.**

3.1. Аналіз засвідчив невідповідність даних Мінсоцполітики та ДПС щодо отриманих підприємствами та організаціями сум податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ:

- у **2017–2018 роках дані Мінсоцполітики більші на 89,2 та 204,7 млн грн відповідно, у 2019 році – на 136,5 млн грн менші;**

- **27 підприємств та організацій, які у 2017–2019 роках задекларували 17,2 млн грн пільг з податку на прибуток (5,4 млн грн) та ПДВ (11,8 млн грн), не зазначені в інформації Мінсоцполітики;**

- у 2017–2018 роках по 3 та у 2019 році одне підприємство (за даними Мінсоцполітики) **скористалися пільгами з ПДВ у сумі 1,9 млн грн, хоча платниками ПДВ не зареєстровані.** Також у 2017 році 2 та у 2019 році 3 організації, **включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій**, за даними Мінсоцполітики **скористалися пільгою з податку на прибуток на загальну суму 0,5 млн гривень.**

3.2. **На звернення Мінсоцполітики** (грудень 2017 року) щодо фахових консультацій з питань реалізації положень Податкового кодексу ДФС **не надано** свого представника для участі в робочій групі з питань надання державної допомоги організаціям та підприємствам громадських організацій осіб з інвалідністю.

До складу таких робочих груп (комісій) у Дніпропетровській, Львівській, Одеській та Харківській ОДА включені представники ГУ ДФС у відповідних областях, але представник ГУ ДФС у Дніпропетровській області протягом 2017–2018 років (період, на який включено) не запрошувався на засідання робочої групи.

3.3. Протягом 2017–2019 років **кількість листів (запитів) Мінсоцполітики, надісланих ДФС (ДПС), іншим державним органам та**

органам місцевого самоврядування у межах виконання повноважень щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері соціальної політики в частині надання державної допомоги підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, у вигляді податкових пільг, **щорічно зменшувалась** (з 52 у 2017 році до 10 у 2019 році).

На адресу ДФС (ДПС) та її територіальних органів Мінсоцполітики направлено 9 запитів щодо результатів перевірок окремих підприємств, частина яких **залишилася без відповідного реагування**.

Погіршення взаємодії Мінсоцполітики з ОДА, КМДА призвело до допущення системних порушень окремими ОДА при розгляді документів та прийнятті рішень про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування.

4. Мінсоцполітики не забезпечено у повному обсязі виконання повноважень з реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Кількість підприємств та організацій, які отримали дозволи на право користування пільгами з оподаткування, протягом 2017–2019 років зменшилася з **296 до 273**, сума отриманих підприємствами та організаціями пільг з податку на прибуток та ПДВ збільшилася з 273,3 до 702,2 млн грн, або в 2,6 раза.

Окремими ОДА протягом 2017–2019 років **при розгляді питання надання підприємствам та організаціям дозволів на право користування пільгами з оподаткування не дотримувалися вимоги Порядку № 1010, зокрема в частині терміну розгляду**. Як наслідок, відповідні рішення прийняті після початку дії такого дозволу.

Так, 87,9 відс. (58 із 66) розпоряджень ОДА, КМДА щодо доцільності надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування видані з недотриманням строків, визначених абзацом другим пункту 7 Порядку № 1010, у тому числі **20 розпоряджень видано у кварталі**, з якого підприємство та організація планували отримати дозвіл. Як наслідок, рішення про надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування Мінсоцполітики прийняті **на 9-66 день після початку кварталу**, з якого підприємство планувало отримати дозвіл.

Дніпропетровською ОДА в порушення **вимог абзацу третього пункту 7 Порядку № 1010** документи, надані Виробничо-реабілітаційним центром інвалідів „Спалах-Два” та ПОГ „ВКП „ДніпроІнвар” у 2018 році, **опрацьовувалися протягом 50 та 38 робочих днів** відповідно, а дозвіл на право користування пільгою підприємству „Кривбас ІнСтар” у 2017 році видано майже **через три місяці з дня надходження відповідних документів**. Протягом 2018–2019 років половину рішень про надання дозволів на право користування пільгами Дніпропетровською ОДА прийнято після початку дії пільгового періоду оподаткування з **порушенням термінів від 8 до 44 календарних днів**.

5. Аналіз засвідчив неналежне виконання Дніпропетровською, Львівською та Харківською ОДА покладених повноважень при розгляді документів та прийнятті рішень про надання дозволів на право користування пільгами з оподаткування, зокрема:

- Дніпропетровською та Львівською ОДА прийнято рішення про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування **чотирьом підприємствам, які не відповідали критеріям, визначеним підпунктами 3–5 пункту 2 Порядку № 1010;**

- Дніпропетровською та Львівською ОДА прийнято **11 рішень** про надання підприємствам та організаціям дозволу на право користування пільгами з оподаткування на строк менше року **без обґрунтувань засновників** таких підприємств та організацій, чим порушено вимоги абзацу третього пункту 9 Порядку № 1010;

- Харківською ОДА прийнято рішення про надання дозволу підприємству, у документах якого дані **фінансових звітів за 2018 рік та I півріччя 2019 року** (наданих до заяви про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування) **не відповідали даним бухгалтерського обліку;**

- Дніпропетровською ОДА у 2018–2019 роках прийнято рішення про надання двом підприємствам дозволу на право користування пільгою з податку на прибуток, а також пільгою з ПДВ, що суперечить даним, зазначеним у заяві засновника, оскільки ці підприємства не є платниками ПДВ.

У двох випадках Мінсоцполітики надано дозволи на право користування пільгами з оподаткування всупереч прийнятим Харківською ОДА рішенням щодо доцільності відмови у їх наданні.

Протягом 2017–2019 років внутрішній контроль за виконанням повноважень з питань надання державної допомоги підприємствам та організаціям у вигляді податкових пільг у Мінсоцполітики не проводився.

6. Внаслідок неефективного внутрішнього контролю ДФС (ДПС) не забезпечено належного виконання повноважень її територіальними органами в частині контролю за повнотою обліку, правильністю та своєчасністю подання платниками податків податкової звітності, цільовим використанням вивільнених від оподаткування коштів.

6.1. Територіальними органами ДФС (ДПС) не забезпечено контролю за правильністю подання платниками податків звітів про пільги.

Так, дані про обсяги отриманих підприємствами та організаціями податкових пільг з податку на прибуток та ПДВ протягом 2017–2019 років завищені на **71,1 млн грн** через **безпідставне декларування** у 2017 році **64**, у 2018 році **28** та у 2019 році **32** суб'єктами господарювання зазначених податкових пільг.

Як наслідок, **розрахунок недонадходжень (втрат) до бюджету від надання таких податкових пільг, який здійснювався Мінфіном відповідно до норм Бюджетного кодексу України, проведено на підставі недостовірних даних про обсяги податкових пільг.**

6.2. Територіальними органами ДФС (ДПС) протягом 2017–2019 років проведено 70 документальних перевірок (48 підприємств та організацій), за результатами яких **донараховано 30,6 млн грн**, зменшено від’ємне значення об’єкта оподаткування податком на прибуток на 5,8 млн грн, бюджетне відшкодування ПДВ на 12,4 млн грн, при цьому **узгоджено та сплачено лише 3,4 млн грн (11 відс. донарахованої суми)**.

Встановлено, що **документальні перевірки** з питань дотримання податкового законодавства з податку на прибуток та ПДВ, застосування податкових пільг підприємствами та організаціями до планів-графіків проведення документальних перевірок платників податків у ГУ ДФС (ДПС) у Дніпропетровській області не включались та, відповідно, не проводились. Питання дотримання підприємствами та організаціями вимог абзацу третього пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів при проведенні документальних перевірок ГУ ДФС (ДПС) у Харківській області не досліджувалося. Зазначене питання не вивчалось і при проведенні ГУ ДФС в Одеській області документальної перевірки підприємства об’єднання громадян „Нертус”.

6.3. Рахунковою палатою встановлено **факти незастосування територіальними органами ДФС (ДПС)** відповідно до пункту 120.1 статті 120 Податкового кодексу **штрафних (фінансових) санкцій за неподання/несвоєчасне подання податкової звітності** такими підприємствами та організаціями:

- **20 платниками порушено граничний термін подання податкової декларації з податку на прибуток за 2018 рік (від 18 до 81 дня) та 14 платниками за 2019 рік (від 9 до 17 днів);**

- **трьома платниками Дніпропетровської області та п’ятьма платниками Харківської області не подано/несвоєчасно подано звіти про пільги. Камеральні перевірки ГУ ДПС у Дніпропетровській та Харківській областях проведено під час здійснення аналізу Рахунковою палатою, сума штрафних (фінансових) санкцій становить 1 та 1,2 тис. грн відповідно.**

6.4. ГУ ДПС у Дніпропетровській області щодо двох платників **неправильно визначено код податку на прибуток відповідно до Класифікації доходів бюджету**. Так, за кодом 11021000 „Податок на прибуток приватних підприємств” по ПОГ „ДУВП УТОС” (на 01.01.2017) та ТОВ „Компанія Тералайт” (на 01.01.2020) обліковувалась переплата в сумі 0,5 та 0,1 тис. грн відповідно. Під час проведення Рахунковою палатою аналізу в картках особових рахунків зазначених платників відкрито код за класифікацією доходів бюджету 11020900 „Податок на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об’єднань”, рахунки за кодом 11021000 перебувають у стані закриття.

6.5. Заходи щодо стягнення податкового боргу з ВП ГО „Альтернатива” з податку на прибуток (дата виникнення 20.05.2019) та ПДВ (дата виникнення 01.12.2016 та 26.12.2016) на загальну суму 13,7 тис. грн, вжиті ГУ ДФС (ДПС) у Дніпропетровській області, виявились неієвими. Територіальним органом ДПС позов до Дніпропетровського окружного адміністративного суду подано лише 03.02.2020, яким ухвалою від 28.04.2020 прийнято до розгляду позовну заяву та відкрито провадження в адміністративній справі.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Про результати аналізу ефективності виконання державними органами повноважень у частині контролю за обґрунтованістю застосування податкових пільг з податку на додану вартість та податку на прибуток підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, поінформувати Верховну Раду України.

2. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності виконання державними органами повноважень у частині контролю за обґрунтованістю застосування податкових пільг з податку на додану вартість та податку на прибуток підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, надіслати Кабінетові Міністрів України і рекомендувати доручити:

2.1. Мінсоцполітики розробити та подати Кабінетові Міністрів України проєкт нормативно-правового акта щодо внесення змін до Закону № 875 в частині посилання на „обов'язкові платежі”, які з 11.08.2013 Податковим кодексом не передбачені, та „центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни”.

2.2. Мінсоцполітики спільно із Міністерством у справах ветеранів України та іншими заінтересованими органами розглянути питання удосконалення переліку критеріїв, яким повинні відповідати підприємства та організації, засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, при прийнятті державними органами рішень про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування з метою оптимізації державної підтримки осіб з інвалідністю та реалізації їх прав на працю відповідно до міжнародних норм та стандартів.

2.3. Мінсоцполітики спільно з ДПС, обласними (Київською міською) державними адміністраціями розробити та укласти угоду про інформаційне співробітництво з метою координації дій при прийнятті рішень про надання/відмову у наданні дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, здійсненні контролю за достовірністю наданої такими підприємствами та організаціями інформації, спрямуванням вивільнених від оподаткування коштів.

2.4. Мінфіну спільно з ДПС:

- розробити та внести на розгляд Кабінетові Міністрів України проекти нормативно-правових актів щодо:

узгодження норм пункту 142.1 статті 142, пункту 197.6 статті 197 та пункту 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу із Законом № 875 в частині визначення уповноважених органів, що приймають рішення про надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування підприємствам та організаціям;

врегулювання положень Порядку № 1233 (у редакції постанови № 891), які містять посилання на ДФС, що припинила свою діяльність.

2.5. Мінфіну спільно з Мінсоцполітики та ДПС розробити напрями цільового використання вивільнених від оподаткування коштів (суми податку на прибуток, що не сплачуються до бюджету у зв'язку зі звільненням від оподаткування відповідно до пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу).

3. Рішення Рахункової палати про результати аналізу ефективності виконання державними органами повноважень у частині контролю за обґрунтованістю застосування податкових пільг з податку на додану вартість та податку на прибуток підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, надіслати Міністерству фінансів України і рекомендувати:

- запровадити подання підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, до ДПС та її територіальних органів звітності про напрями використання вивільнених від оподаткування коштів;

- розробити та затвердити форму заяви підприємства та організації, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, про бажання отримати пільгу з ПДВ, як передбачено пунктом 197.6 статті 197 Податкового кодексу.

4. Рішення Рахункової палати у порядку інформування надіслати Міністерству у справах ветеранів України.

5. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Міністерству соціальної політики України і рекомендувати:

- розглянути результати аналізу та вжити заходів для усунення встановлених недоліків і порушень та їх недопущення у подальшому;

- забезпечити внесення змін до наказу № 545 та Інструкції № 270 з метою узгодження їх із Законом № 875 (із змінами, внесеними Законом № 2249) в частині використання терміна „інвалід”;

- посилити контроль за діяльністю ОДА, КМДА при прийнятті ними рішень про надання підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, дозволу на право користування пільгами з оподаткування.

6. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Державній податковій службі України і рекомендувати:

- розглянути результати аналізу та вжити заходів для усунення встановлених недоліків і порушень та їх недопущення у подальшому;

- забезпечити здійснення територіальними органами ефективного контролю за:

правильністю заповнення та своєчасністю подання платниками податків податкової звітності;

дотриманням підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, вимог абзацу третього пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу щодо збільшення податкового зобов'язання з податку на прибуток у разі нецільового використання вивільнених від оподаткування коштів;

- розглянути питання про вилучення податкових пільг, встановлених пунктом 142.1 статті 142, пунктом 197.6 статті 197 і пунктом 8 підрозділу 2 розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу, із Довідника податкових пільг, що є втратами доходів бюджету, та включення їх до Довідника інших податкових пільг.

7. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати головним управлінням ДПС у Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Харківській областях та м. Києві і рекомендувати:

- розглянути результати аналізу та вжити заходів для усунення встановлених недоліків і порушень та їх недопущення у подальшому;

- забезпечити поліпшення якості та ефективності контрольно-перевірочної роботи щодо достовірності та своєчасності подання платниками податків податкової звітності, цільового використання вивільнених від оподаткування коштів;

- встановити контроль за дотриманням вимог абзацу третього пункту 142.1 статті 142 Податкового кодексу щодо збільшення податкового зобов'язання з податку на прибуток у разі нецільового використання вивільнених від оподаткування коштів підприємствами та організаціями, які засновані громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю та мають право застосовувати пільгу з податку на прибуток;

- забезпечити належну координацію роботи з ОДА, КМДА при прийнятті управлінських рішень про отримання підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, дозволу на право користування пільгами з оподаткування та здійсненні контролю за цільовим використанням вивільнених від оподаткування коштів.

8. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати департаментам соціального захисту населення Львівської, Дніпропетровської та Харківської ОДА і рекомендувати:

- розглянути результати аналізу та вжити заходів для усунення встановлених недоліків і порушень та їх недопущення у подальшому;

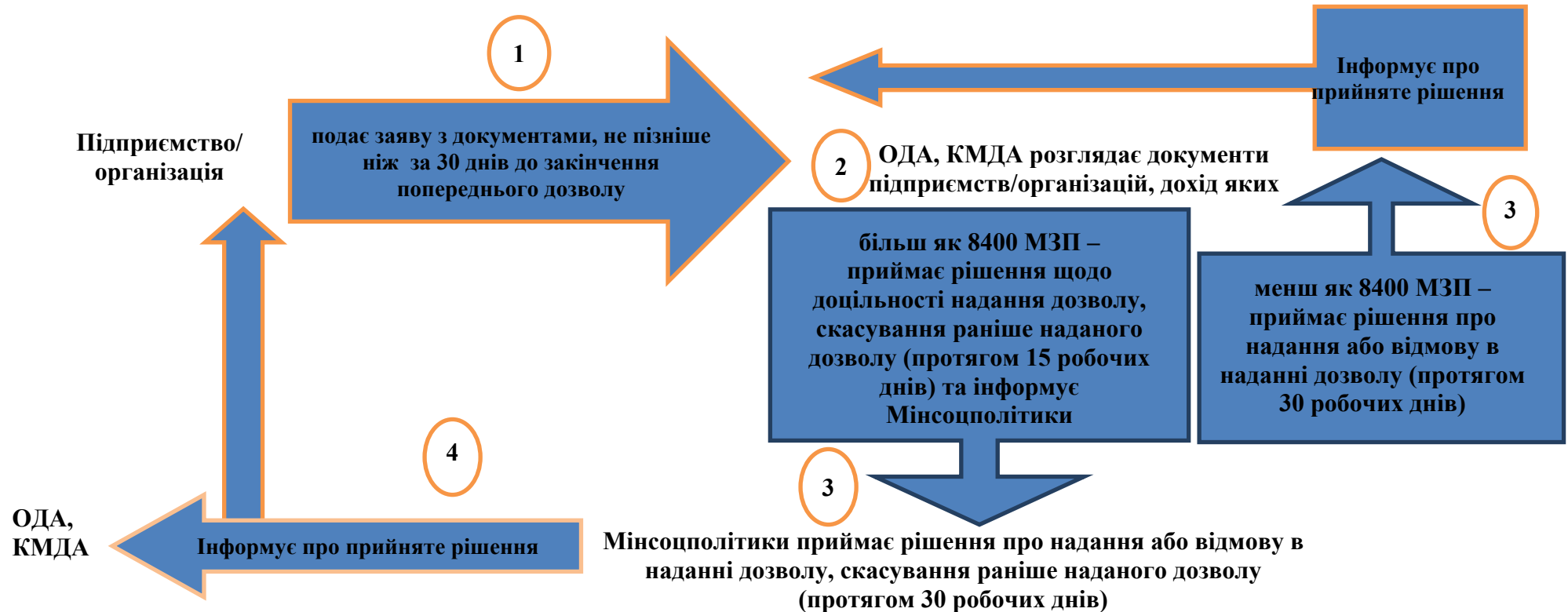
- забезпечити дотримання положень Порядку № 1010 при прийнятті рішень про надання/доцільність надання підприємствам та організаціям дозволу на право користування пільгами з оподаткування;

- забезпечити належну координацію роботи з територіальними органами ДПС при прийнятті управлінських рішень про отримання підприємствами та організаціями, заснованими громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, дозволу на право користування пільгами з оподаткування та здійсненні контролю за цільовим використанням вивільнених від оподаткування коштів.

Член Рахункової палати

Ц. Г. Огонь

Механізм надання підприємствам та організаціям, заснованим громадськими об'єднаннями осіб з інвалідністю, дозволів на право користування пільгами з оподаткування

Критерії надання дозволу:

- ✓ кількість осіб з інвалідністю, які мають на підприємствах основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного (податкового) періоду не менш як 50 відс. середньооблікової кількості штатних працівників облікового складу;
- ✓ фонд оплати праці осіб з інвалідністю становить протягом звітного періоду не менш як 25 відс. суми загальних витрат на оплату праці;
- ✓ сума витрат підприємства з переробки (обробки, інших видів перетворення) сировини, комплектувальних виробів, складових частин, інших покупних товарів (послуг), які використовуються для виготовлення товарів (надання послуг) безпосередньо підприємствами та організаціями, становить не менш як 8 відс. ціни постачання таких виготовлених товарів (надання послуг);
- ✓ розмір середньомісячної заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості осіб з інвалідністю, які мають на підприємствах та в організаціях основне місце роботи, повинен бути не менше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати;
- ✓ виконання підприємствами та організаціями попередніх рішень Мінсоцполітики та ОДА, КМДА.